دچار مشکلاتی شده است ولی به تصفیه این امر اقدامی شده است.

ارباب کیخسرو — چون اظهاری که آقای وکیل‌الرعایا فرمودند قدری به اداره مباشرت بر میخورد و اینطور می فهماند که از اداره مباشرت در اینخصوص غفلت شده است لکن غفلت ازطرف وزارت معارف شده است باوجود اینکه میدانسته‌اند که لازم است اجازه داده‌اند حالا در تهیه این هستیم که ترتیبی دراین کار بدهیم.

رئیس — حالا بیش از این دراینجا مذاکره نمی کنیم.

(راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرحی که آقای فهیم‌الملك پیشنهاد کرده بودند قرائت شد).

رئیس - این طرح چند روز است طبع و توزیع شده است درخصوص اینکه قابل توجه است است یاخیر رأی میگیریم و بعد رجوع میکنیم بکمیسیون هر کس قابل توجه میداند قیام نماید

(با کثریت تصویب شد)

آقاسید حسین کزازی - بنده مدتی است که اجازه خواستم اگر چه وقت گذشت ولی عرض میکنم که ازطرف مجلس بنظام‌السلطنه اظهار تشکر می شود.

رئیس — این مطلب گذشته البته اظهار تشکر ازایشان خواهد شد.

اسدالله میرزا — بنده این را خیلی قابل توجه میدانم و خیلی چیز مفیدی است مکرر اینکه هرروز سه‌چهار طرح پیشنهاد میشود وهمه رویهم متراکم میشود عقیده بنده این است که در اینها ملاحظه الاهم فالاهم بفرمایند که هرچه را واجبتر است جلو بیندازند ولی عرض می کنم که این قانون دخانیات اهمیت دارد والبته باید برسایر طرحها مقدم داشته شود.

میرزاابراهیم‌خان - همین قسم که میفرمایند ممکن است که کمیسیون مبتکرات هم در نظر داشته باشد که هر چه مهمتر است آن اول تقدیم هیئت رئیسه شود تا جزء دستور بگذارند و بیاید بمجلس

آقا میرزا اسمعیل نوبری - بنده تصدیق میکنم که همان باید ملاحظه الاهم‌فالاهم بشود ولی قبول ندارم که میگویند چرا هیئت رئیسه الاهم‌فالاهم نمی کند و تمام تقصیرات را کردن آنها بیندازیم دستور مجلس را خود مجلس تعیین می کند فقط هیئت رئیسه میگویند که جلسه آتیه دستورش فلان مطلب است و الا هر یك از وکلا می توانند پیشنهاد کنند که من‌فلان مسئله‌را اهم می دانم آنوقت مجلس رأی بدهد

منتصر السلطان - هرچیز که امروز ببودجه مملکت بیفزاید آنرا باید مقدم‌داشت خصوصاً مسئله دخانیات که بموجب صورتی که وزارت مالیه بوزارت داخله داده‌اند در سال بمالیه مملکت می افزاید و باین جهة می توان گفت که ازهمه اهم‌تر است ماامروز دچار خیلی مشکلات هستیم وبا این زحمات باید استقراض کنیم وهیچکس تصویب نمیکند پس این‌را باید مقدم داشت

رئیس - داخل موضوع امروز می شویم که از آنجمله مسئله فرش جوهری است یاد آوری می کنم که یکقدری مطالب زیاد شده است اگر بخواهیم مطلب را طول بدهیم بنتیجه نمی رسیم مثلا چند فقره بودجه موقتی وزارت‌خانه ها است وبعضی مسائل دیگر که اهمیتش زیاد است اعتقادم اینستکه یکقدری در مذاکرات ملاحظه کنیم که طولانی نشود اما بسا دیده می‌شود که وقتی یك مطلبی طرح می‌شود تا چند دقیقه در خصوص آن مطلب حرفی زده نمی شود ولی وقتیکه یکنفر درآن باب حرف‌زد نسبت بگفته آن شخص پاره‌ای ملاحظات میکنند و در آن مذاکرات می‌نمایند اصل مطلب میماند اینطور بسا می‌شود که تولید اشکالات می کند خواهش می کنم از آقایان که در این باب قدری ملاحظه فرمایند.

وکیل التجار - سئوالی بنده داشتم وپیشنهادی هم کرده بودم قرائت نشده است

رئیس - آنها گفته خواهد شد چندفقره امروز پیشنهاد شده است

(ذکاء الملك راپورت کمیسیون فوایدعامه را راجع بقدغن فرش جوهری قرائت نمودند

میرزا ابراهیم خان — در شور اول راجع بفرش جوهری که راپورت کمیسیون مبتکرات قرائت شد چندان مخالفی نداشت مگر مدتی که کمیسیون پیشنهاد کرده بودند بعضی از آقایان آنرا کم می دانستند درغرة محرم ۱۳۲۸ کمیسیون ۹ ماه مدت رامعین کرده است بعلاوه آن سه ماهی که خواستند اضافه شود که یکسال بشود بعضی از آقایان که بصیرت وآگاهیشان بیشتر بود گفتند که قالیهای بزرك دراین مدت تمام نخواهد شد خوبست که باین مدت قدری بیفزائیم بنده پیشنهاد میکنم بمجلس که اگرچنانچه راپورت کمیسیون راتصویب کرده‌اند وحرفی دارند درمدت ممکن است یکمدت قلیلی یا بیشتر برآن افزوده شود آن وقت همان راپورت کمیسیون رأی بگیرند

معین‌الرعایا - بنده عرض می کنم آن‌مدتی که آقایان محترم معین کرده‌اند اشتباه کرده‌اند واصل قدغن هم اشتباه است اول باید ملتفت شد که مالی که از جائی حمل می شود بجای دیگر تادر انجا فروش برسد تاسه چهار ماه طول‌دارد والبته معلوم است که قالی را فوری نمی‌خرند تجار هم بواسطه کسادی وبعضی ملاحظات دیگر ممکن است چنده ماه نگاه دارند بعلاوه بعداز آنکه یکشخصی درکرمان قالی می‌خرد همانجا که نمی‌تواند بفروشد لابد است بفرستد بخارجه وآنوقت باید بیاید مثلا بآذربایجان که مرکز است وآنجا وقتی دست‌خارجه می دهند ممکن است که نخرند وباز این چند مدت بماند مثلا قالی های بزرك پارچه سابقاً ذرعی بیست قران‌بیست وپنج قران زیاد تربفروش می رسید یکدفعه کساد شد وتقریباً سه سال است که به همان حالت باقی است دیگر عرض میکنم که‌این قدغن را بنده بکلی صلاح نمیدانم و اساساً صحیح نمیدانم اگر این قدغن رابکنیم باین تجارت بسیار ضرر میخورد وهمانطور که گفته شد بایدمجلسی تشکیل شود ازاشخاصی که‌علم‌این کار را دارند وخبره هستند ویك‌عده‌هم ازسایر ولایاتی که محل قالی بافی واین تجارت است بخواهند از قبیل آذربایجان‌وخراسان‌و کرمان وعراق وآن‌وقت یك مجلس دراین‌جا بااینها تشکیل کنند آنوقت در باب مدت وغیرمدت‌هرچه‌معلوم ومعین‌شد عمل‌نمایند والابهمینطور بخواهند بدون تحقیق یك‌چنین‌قدغنی نمایند خیلی‌مشکل‌است‌وضررعمده بتجار وتجارتخانه های‌ایران‌میخورد.

دکتر اسمعیل‌خان - بنده فرمایشات آقای معین‌الرعایا راقبول ندارم و حاضرم یکی یکی از مطالب رابایشان ثابت کنم اولا کمیسیون تمام دقت های خودرا کرده‌است‌وتمام‌اطراف مطلب‌راملاحظه کرده وبعد پیشنهادی بمجلس تقدیم کرده چیزی که‌تجارتخانه‌های ایران‌میتوانند تعرض کنند این‌است که‌بگویند من یك‌مال‌التجاره تهیه کرده‌ام باید یك مهلتی بمن داده‌شود ازبرای اینکه آنهارا آب کنم بلی بایدبانها یك‌مهلت داده‌شود لیکن اینکه‌معین الرعایا میفرمایند که‌اسباب ضرر میشود گمان نمی کنم هیچکس این عقیده را داشته باشد لیکن در مسئله مهلت‌ان یك‌مسئله صحیحی است‌لذا کمیسیون نه‌ماه را کافی‌میداند ازبرای آب کردن مال‌التجاره اگرمجلس این‌مدت‌را کافی نمیداند وزیاد می کند آن‌مسئله دیگری‌است امادرخصوص تشکیل مجلس کمیسیون درمقابل این مدتی که‌معین کرده‌است با وزارت فوائد عامه قرارداده شده‌است که‌مجلسی مرکب از اشخاص با اطلاع وشیعیست‌ها تشکیل کنند ورنگهای ثابت رامعرفی نمایند بتمام‌مرا از قالی‌بافی انوقت دیگر تجار حق تعرض یا اظهار شکایت ندارند بواسطه اینکه رنگهای لازم بانها معرفی شده‌است ورنك دارند ورفع احتیاج آنهارا می کند وقت دیگرمن دمان ندارم لازم‌داشته باشد یك مدت برای‌آب کردن مال‌التجاره لازم دارند و درهمان مدت هم که دولت رنگهای ثابت را بآنها معرفی میکند دیگر اشکالی باقی نمیماند.

حاجی محمد اسماعیل کاشف - بنده اولاخیلی تعجب دارم‌ازاینکه در راپورت کمیسیون ازشکایت‌هائی که‌از خراسان وقائنات شده است‌ابدا اشاره نکرده اند ثانیاً آنکه عقیده بنده این است که هر مطلبی که مطرح میشود ودرآن منافع فقرا است بدواً باید ملاحظه حال آنها و رعایت آنها بوجه اتم بشود بایدملاحظه این‌را بکنیم که‌صنعتی که دارند ازآن بازنمانند وهمیشه ترتیباتی را در نظر داشته‌باشیم که اسباب آسایش آنها باشد نه اینکه اسباب شکایت آنهابشود و اگر شکایتی از آنها برسد یانرسد خودمان باید ملاحظه حال‌آنها رابنمائیم بنده اولا عرض میکنم باشکایتهائی که ازخراسان وجاهای‌دیگر رسیده است نمیشودبدون اطلاع آنها یك قراری داد که بعد اسباب شکایت آنهابشود پس‌خوبست‌اول‌بآنهااطلاع‌داد که‌وکیلی در این خصوص تعیین نمایند و بفرستند در تهران اینجا یك‌مجلسی ازاشخاص بااطلاع ونمایندگان‌آنها تشکیل شود آنوقت اگر ثابت کردند که دولت اشتباه

کرده‌است واین قدغن مضراست البته چون دولت‌هم بملاحظه منافع عموم ملت این اقدام را کرده است البته قانع میشود ویا آنکه ثابت میکند که این مدت کم‌است آنوقت درطول مدت افزوده میشود لیکن بنده اساساً برضد قدغن هستم وحاضرم ثابت کنم و در وزارت مالیه‌هم که اجلاسی شد و در اینخصوص مذاکره بعمل آمدبنده همانجا همین‌اظهارات‌را کرده ویك‌قراری دادیم‌وبموجب‌آن بخراسان هم تلگراف کردیم لکن آن‌قرار معمول‌نشد درچنین‌امور که‌راجع بمطالب‌عمده‌عمومی‌است‌باید خیلی دقت کرد وملاحظه حال رعایای ضعیف فقیر را کرد دردهات کوچك یك نفر رعیت می‌بینم ازهمان جزئی پشمی که داده یك جوهری بدست میآورد و آنرا رنك میکند و یك قالیچه می‌بافد واز همان معاش یکسال او میگذرد ودر اغلب دهات این‌ترتیب معمول است حالا یکمرتبه اگر قدغن شود ملاحظه کنید چندین خانه‌دار بیمعاش میشوند حالا کاری بآن ندارم عمده قالی بافی و کارخانجات قالی بافی در تهران و اطراف تهران نیست ودر بلادبعید است مثلا درکرمان و آذربایجان وخراسان وقائنات وغیره است دراین صورت باید از همانها خواست که اشخاص بصیردراین عمل رابمرکز بفرستند ودر اینجا در اینخصوص غوررسی بشود معلوم است اگر ثابت کردند که فرش جوهری مضر است البته باید قدغن شود که من‌بعد استعمال نشود لیکن باید اینمسئله را در نظر داشته باشند که ضرر این‌قدغن‌چندان بتجار واردنمیآید‌ضرراین‌عاید فقرای مملکت و رعایا میشود درهر حال مادام که رنك ثابت تهیه نکرده و بتمام و لایات اعلان نکرده ومعرفی نکرده اند ونرسانده اندبطوریکه بدست هر رعیتی بسهولت بیاید قدغن کردن خیلی مضراست دیگر اینکه باید درنظر داشت‌که قالی‌هائیکه قیمتی است بهیچوجه رنك جوهری درآنها استعمال نمیکنند فقط استعمال رنك جوهری در قالیهای ارزان کم قیمت است و اغلب قالیهائیکه بخارجه حمل میشود قالیهای قیمتی است .

دکتر اسمعیل خان ـ درمسئله رنك‌جوهری و غیر ثابت‌گمان نداشتم یکنفر هم مخالف باشد لکن حالا می‌بینم آقا اظهار مخالفت میکنندوبنده خیلی متاسفم ازاینکه تجارما این ملاحظه‌ودوربینی را ندارندکه رنك جوهری غیرثابت اسباب شکست مال التجاره مامیشود تجار ماتمام نظرشان بمنافع آنی‌الحصول است دیگر ملاحظه آتیه را نمیکنند که ضرر بمال‌التجاره ماوارد خواهدکرد بلکه تمام ماهامین نظررا داریم‌که عقب منافع آنی‌الحصول میرویم ونظر بآتیه نداریم صحبت مثلا از معدن که میشود کشف شدهٔ آنرا میخواهیم ذفتکوی رنك‌می شود میگوئیم آنکه الان فروش میرود مقدم است والا این مسلم است‌که این یك مال التجاره‌ایران بواسطه استعمال رنك جوهری بفاصله دو سه سال دیگر بکلی شکست خواهد خورد حالا اگرمجلس شورا میخواهد تصویب کند که رنك جوهری وغیر ثابت استعمال شود بنده حرفی ندارم .

وکیل‌الرعایا ـ بنده اساساً تائید میکنم آقایانی راکه عقیده‌شان اینستکه رنك جوهری کلیة باید در ایران ترك شود و این مسئله باندازهٔ روشن است که محتاج توضیح نیست لکن در چند روز قبل هم اشاره کردند که‌نظربآزادی تجارت‌است ورنك جوهری هم باید باشد لکن باید دانستکه در چه‌جاوچه موقع باید استعمال‌کرد رنك جوهری را نباید درقالی که‌یکعمرباید دوام کنداستعمال کرد باید درپارچه‌هائیکه‌فقط شش‌ماه دوام میکند استعمال کرد لکن دریکجا باکمیسیون شریك نیستم و آن‌در مدت مهلت است برای اینکه باید مدت زیادتر معین شود که بفقرا هم ضرر وارد نیاید و مدتی باشد که این قالیهای جوهری بطور آزادی در مملکت گردش نماید که ضرر بصاحبش وارد نیاید و اینمدت خیلی کم است لکن اینکه رنك‌جوهری بهیچوجه استعمال نشود چه وقت میشود . چه‌وقت میشود که این‌مقصود عالی راه‌این مملکت دربر بگیرد آن بعداز گذشتن یکسال‌و نیم ازاقدامات وزیر فوائد عامه خواهدشد .

دکتر اسمعیل‌خانـ آقای وکیل الرعایا هم در تمام مواد شریك‌اند برای کمیسیون مگر در یك ماده که‌میگویند مهلت داده شود برای آب کردن مال‌التجاره وموافق ماده اکونومی‌مملکتی باید مهلت داده شود برای آب کردن مال التجاره این صحیح است ویك مدتی هم کمیسیون معین کرده است حال اینمدت را کم میدانند یکمسئله است غیراز معایب معمول‌بودن‌رنك جوهری‌ودر زیادکردن مدت‌شاید کمیسیون‌هم‌بپذیردچنانچه‌وزارت‌مالیه‌ششماه‌معین کرده‌بود وکمیسیون سه‌ماه افزود شد نه ماه حالا باین ۹ ماه هم اگر میافزایند مطلبی است علیحده لکن عرض میکنم اگرنه‌سال هم باین نه ماه افزوده شود باز در آخر مدت تجار خواهند گفت بماضرر وارد میآید .

متین‌السلطنه ـ نظر بفرمایشات اولیه جناب رئیس تصور میکردم مباحثات کمتر بشود و تصور میکردم در یکی دو جلسه که در اینخصوص مذاکرات شد بقدر کفایت مضار ومنافع این امر گفته شد مذاکرات امروز منحصر است باخذ رأی که یکسال یا دوسال مهلت‌داده شود که‌این‌قالیهای‌موجوده بفروش برسد ولی می‌بینم داخل جزئیات شده‌ایم و تردید دارم در اینکه آیا ازجزئیات خارج میشویم یانمیشویم تااینکه بنده عرایض خودم را که راجع بجزئیات است ضمیمه سایر جزئیات بکنم بنده تصور میکنم بااینهمه مذاکرات یکی دومرتبه سهو کردیم مسئله رنك جوهری یکمطلبی است که در بدو امر بهرکس اظهارکنی هیچکس نیست که تصویب نکند که‌رنك جوهری‌برای قالیهای مابد است‌بعبارةاخری مثل یکمطلبی است که بنده مثل میرزنم و آقایان محترم تصدیق میکنند فرضا اگر بگوئیم نان‌خوبست دراین مملکت یکمن دوقران باشد نه‌مثل حالا که‌پیدا نمیشود این خیلی بنظر بدمیآید وهمه‌تکذیب‌میکنند میگویند البته خیلی بد است ولی از نقطه ثروت مملکت اگر نظر کنیم می بینیم در هر مملکتی که نان گرانتر است سایر چیزها هم بهمان نسبت است رنك جوهری‌هم همینطور است در اولین وهله رنك جوهری را هرکس میگوید بداست ولی اگر ازمطلعین ومصنعین این‌کار واشخاصی که دراین راه کارکرده‌اند وسابقه این امررا میدانند وفرمانهائی که‌ازخارجه میدهند برای بافت این جنس که چه شکل باشد بدانندآنوقت‌تصدیق‌میکنند که‌بایدرنك‌جوهری باشد وممکن است‌چنانچه آقای کاشف فرمودند کم کم تصدیق شود حالا بنده نه‌بآن اندازه هستم که بگویم بکلی بد است نه‌آنطور که بگویم هیچ عیب ندارد هردوی این جنس برای اینمملکت لازم است هم رنك جوهری وهم‌رنك غیر جوهری اگر امروز مثلا دو کرور قالی رنك‌جوهری خارج میشود دو کرورهم قالی برنك ثابت خارج میشود هیچ کس‌نمیتواندبگوید که‌این چهار کرور باید قالی برنك ثابت خارج شود وچنانچه سابق گفته‌شد و حالا بنده مجدداً تکرار می کنم بعضی ممالك جوهری را نمیخرند و ثابت را میخرند وبعضی هستند که رنك جوهری را میخرند پس‌اگر فرضاً این‌قالیهائی که هر یك جوهری است قدغن شود تصور نکنند بعوضش دو کرور قالی رنك ثابت خارج میشود اینطور نیست این قدغن اسباب میشود که دو کرور قالی جوهری خارج نمیشودو باین مقدار ضرر بصادرات مملکتی وارد میآید در یك صورت ممکن است که تمام این رنگهای جوهری را تبدیل برنك ثابت کرد که فوری هرکس که میخواهد شروع بقالی‌بافی کند برنك ثابت شروع نماید و این وقتی میشود که‌شیمیست‌ها رنگهای ثابت‌رامعرفی کرده باشندوبسهولت بدست هررعیتی بیاید و این بعقیده بنده بعداز دوسال ممکن است .

رئیس ـ یك‌پیشنهادی آقای میرزاابراهیم خان کرده‌اند که نه‌ماه باین مدت افزوده شود که جمعاً یکسال ونیم‌باشد .

اسدالله‌خان ـ یکقسمت از عرایض بنده را آقای متین‌السلطنه فرمودند ولی اینکه گفته شد ۹ ماه افزوده شود کم‌است بنده عقیده‌ام اینستکه‌دوسه سال مهلت داده شود که رنگهای‌ثابت را امتحان کنند ومعرفی کنندبتمام تجارتخانه های قالیبافی‌وتمام‌ولایات واین یکمدت زیادی لازم‌دارد واینکه الان آلمانیها میخواهند این‌رنك نیلی خودشان را بما بقبولانند ما نمی‌توانیم قبول کنیم مگر درصورتیکه ثابت‌بودن آن بما معلوم شود واز قراری که شنیدم آنهم ثابت نیست و بموجب تعرفه گمرکی ما که تمام دول قبول کرده اند ماحق مخالفت از ورود رنگهای جوهری داریم واین نیل‌را وقتی میتوانیم بپذیریم که ثابت شود جوهری نیست والا بدون تحقیق نمیشود اجازه داد وبتجارت خودمان باینجهت ضرر برنیم‌وبتجارت دیگران بیفزائیم .

رئیس ـ حالا اینجا دو پیشنهاد شده است یکی آنکه ۹ ماه افزوده شود باینمدت که کمیسیون تصویب کرده است یکی‌آنکه ازمراکز جهت قالیبافی اشخاص بااطلاع را احضار نمایند و با حضور آنها پس‌از مذاکرات قرار قطعی داده شود .

دکتر اسمعیل‌خان ـ آن تکلیف وزارت فوائد عامه است درباب اینمدتی که گفته‌شد خیلی‌زیاد است برای اینکه اشخاصی که اینمدت راکم میدانند میگویند بعضی قالیهای جوهری در دار است وتا پائین بیاید وبفروش‌برسد یکمدتی لازم‌خواهدداشت تمام اینمدت بیش از شش‌ماه لازم نیست که قالیهای ناقص تمام شود باینجهت وزارت مالیه هم‌ششماه معین کرد کمیسیون سه‌ماههم افزود برای اینکه‌دراینمدت آنها بفروش رسیده حمل شود حالا اگر اینمدت را کم میدانند خوبست‌از وزراء سؤال نمایند که ازروی چه‌مأخذ این مدت‌رامعین کرده‌اند و بعضی میگویند در ظرف اینمدت باید رنگها معرفی شود باینجهت اینمدت راکم میدانند وزارت علوم قرار داده است

پس از یکماه این مجلس را تشکیل کند و یکماه هم از برای امتحان رنگها کافی است ودرمدت هفت ماه دیگر بتمام نقاط وولایات رنگهای امتحان شده معرفی خواهد شد .

فاتح الملك — بنده گمان میکنم اگر بر مدت افزوده شود ضررهای دیگر متوجه خواهد شد بجهة این که این قالیهای جوهری از سه حال خارج نیست یکمقداری قالیهائی است که بسته انداز برای حرکت بخارجه یکمقداری دردست تجار و متفرقه است که بفروش نرفته است یکمقداری آنها است که در دار است .

رئیس - یکقسم دیگرهم هست که پشمش را تازه رنك کرده اند .

فاتح الملك - چهار قسم میشود در هرحال آنها که بسته شده برای حرکت مدت لازم ندارد آنهاکه متفرقه است پنج ماه کافی است برای خرید وحمل آنها . آنهـا که سردار است ده ماه برای آنها کافی است بااین شقی که جناب رئیس فرمودند ۱۵ ماههم برای آنهاکه رنك شده است کافی است پس پیش از ۱۵ ماه لازم نیست اگرمدت زیادشود ازنو شروع خواهند کرد .

حاجی میرزا رضا خان - بنده بمناسبت اینکه عضو کمیسیون فوائد عامه هستم ملاحظات خودرا درآن کمیسیون مفصلا اظهار کرده وحالا نیز توضیحاً عرض میکنم نظر براپورت کمیسیون اساساً باید دانست استعمال رنك جوهری درفرش مجاز است یاممنوع بنده بدوعلت اساسی موقوف شدن رنك جوهری را لازم میدانم که بعداز قبولی این مسئله باید بعد درتجدید مدت قدغن مذاکره شود اولا رنك جوهری اگر در فرشها استعمال شود منبعد سکته بزرگی برتجارت وثروت فرش ایرانی که مرغوب ترین فرشهای عالم است وارد میآید زیرا باوجود خود نمائی فرشهای (اناطولی) وازمیر و جاهای دیگر هنوز در فرنك وآمریك روزبروز رونق این مال التجاره ایران در تزایداست واگر این رنك جوهری مجاز بشود مرغوبی فرشهای ایران از فرش تازه وهم از فرش کهنه بکلی زایل میشود پس رجحان فرش کهنه بر فرش جوهری مسلم است و مطبوعی فرش آنتیك برهمه ساحبان صنایع عالم مبرهن است چنانکه وجود فرشهای آنتیك چندین قرن اززمان سلاطین صفوی درمقبره شیخ صفی دراردبیل اگر بغارت نرفته باشد ویا در زاویه حضرت عبدالعظیم و سایر اماکن متبرکه خود دلیل واضح است که تجار معتبر اروپ آنها را بقیمت گزاف میخرند و این رغبت برای نقش ونگار آنها است که اگر رنك جوهر مخلوط میبود البته آن کل وبوته در چندین قرن باقی نمی ماند خاطر دارم در پانزده سال قبل یك پارچه فرش ایام سفویه را به چندین هزار تومان می خرید نـد و وارزان نفروختند ثانیاً وافق فصول نظامنامه گمرکی درشوال ۱۳۱۷ وبعددررمضان ۱۳۲۷ بهمه نمایندگان خارجه وداخله رسماً اطلاع دادند که استعمال رنك جوهری ممنوع است وهمه آنها قبول کردند پس در حالیه شکایت تجار ایرانی از ممانعت حمل فروش جوهری ناشی ازعجله وبی مطالعه بودن حکم وزارت مالیه است که اگر وزارت تجارت میبود اینطور اشکالات نمیشد در هر حال بطوریکه کمیسیون تصویب کرده است بهتر است هرچه زودتر مجلسی از خودمان وعالم شیمیائی واهل خبره تجار فرش تشکیل یافته تارنگی درعوض رنك جوهری که رنك ثابت و اررران باشد اتخاذ شود وهمه کس میدانند که از چندسال قبل رنك ثابتی از آلمان معلم شیمیائی اختراع کرده امتحانات داده درتهران اجزاء گمرك حتی مسیو لکنت فرانسوی تجزیه کرده که مدتی است در کارخانجات عراق وسایرجاها شیوع دارد درآخر عرایض خود متذکر میشوم بدواً باید آن مجلس تشکیل یابد وبعدقرار استعمال قدغن فرش جوهری داده شود .

آقاشیخ اسمعیل نوبری - موضوع مطلب در سه امر است یکی آنکه ببینیم رنك جوهری خوبست یا بد است دوم آنکه یك مدتی براین مدت اضافه شود سوم آن که یك مجلسی وزیر فوائد عامه تشکیل کند ونتیجه آن مجلس بمجلس بیاید بغیر از این سه موضوع در هرچه صحبت کنیم بعقیده بنده زیاد است .

وکیل التجار - میخواهم عرض کنم این فرشهای جوهری چندان اهمیت ندارد امروز اگر ملاحظه کنیم ازتمام قالی هائی که بافته میشود صدی پنج بیشتر جوهری نیست الباقی رنك ثابت است و بنده حاضرم دریك هفته همین جا ثابت کنم که از تمام قالی ها بیش ازصدی پنج فرش جوهری نیست دیگر آنکه درفقره امتحان وتعرفه رنگها البته این مسئله خیلی خوبست که شیمیست ها امتحان کنند رنگهای ثابت وغیرثابت را وتعرفه کنند لکن این مسئله راهم باید بدانند که آنها که قالی ثابت رنك میبافند خودشان رنك ثابت دارند اگرممکن است رنك ثابت ارزان تری تعرفه کنند بهتر است ودر خصوص قدغن معلوم است باید رنك جوهری درمدتی که رنگهای ثابت تعرفه نشده است قدغن باشد مگر ازبرای قالی هائی که ناقص است و در مراکز جهة قالیبافی باید صورت بدهند قالیهای ناتمام خودشان را بحکام تادیگر باسم قالی ناقص شروع بپائین نمایند

رئیس - خیلی ازآقایان اجازه خواسته اند و بنده عقیده ام این است که بقدر کافی مذاکره شده حالا رأی میگیریم دراینکه همان قسم که گفتند از ولایات اشخاص با اطلاع بصیر را بخواهند ودروزارت فوائد عامه مجلسی نمایند هرچه قرار دادند عمل شود حالادراین رأی میگیریم اگر تصویب نشد آن وقت درمدت رأی میگیریم .

(گفتند بدوا درخصوص مدت رأی گرفته شود .)

رئیس - لازم نیست برای اینکه آنها اگر لازم داشته باشند مدت راهم تعیین می کنند پس در سرهمین مسئله اول رأی میگیریم اگر تصویب نشد آنوقت میرویم سرمدت ودرآن رأی میگیریم .

دکتر علیخان - بنده ایرادی دارم بکمیسیون اینکه میگویند رنك جوهری بد است واسباب شکست تجارت قالی شده است مانمیتوانیم بهمین حرف آنها اکتفا کنیم باید علت آنرا بگویند وبما بفهمانند که مثلا از روی استاتستیك گمرکی معین شده است فلان قدر تجارت قالی نکث کرده است بعلاوه می بینیم تلگراف فرمانفرمای آذربایجان میگوید فرش جوهری را در روسیه میخرند اگر درفرنگستان نمیخرند پس معلوم میشود خریدار دارد و دیگر اینکه باید دانست که علت اینکه رنك جوهری در این مملکت معمول شده است چیست علت نداشتن رنك ثابت است یا اینستکه رنك جوهری ارزان تر است علت را که فهمیدند آنوقت ازراه مطلب داخل شوند وبنده گمان میکنم تشخیص این مطالب با تجار است و الا بدون تحقیق اراصل مطلب نمیشود یکمرتبه یك تجارت عمده را بزمین زد و بعد از مدتی آنوقت در خیال تهیه رنك باشیم عقیده بنده این است که این رنك را اول تهیه کنیم بعد از آنکه تهیه رنك کردیم آنوقت قدغن نمائیم که رنك جوهری استعمال نشود پس در تمام این مطالب بنده عقیده ام این است که باید تجار را که از این مطالب اطلاع دارند از تهران و ولایات خواست که مجلسی تشکیل بدهند و دراین خصوص مذاکره نمایند آنوقت هرچه قرار شد عمل شود

دکتر اسمعیل خان - عرض میکنم اینکه میفرمایند فرمانفرمای آذربایجان فرمودند دریکی از مارشه های قفقازیه بفروش میرسد این خیلی غریب است بملاحظه اینکه در چهار شهر قفقاز که ازرنك های آبی و قرمز خوششان میآید باید یك تجارت بزرك در اروپا بزمین بخورد عجیب تر آنکه می گویند عفاید تجاررا بایددانست تجار ما کونومی مملکتی را نمیدانند چیست تجار ما بمحض اینکه بایشان گفتی باید رنك ثابت کار کرد بهیچ وجه ملاحظهٔ آتیه را نخواهند کرد ملاحظات آنی خودشان را از دست نخواهند داد تصور نمیکنند همین قسم که حال رنك جوهری استعمال میکنند در پنجسال بعد حال تجارت آنها چه قسم خواهد بود ملاحظه نمیکنید که الان عثمانی ها با شما در یك کنفیانس فوق العاده هستند شما ابداً ملاحظه نمیکنید درصورتی که تمام دول که زحمت کشیده اند و میکشند همیشه ملاحظه تجارت خودشان را در آتیه میکنند دیگر اینکه اظهار شد کمیسیون دلایل خودش را در بدی استعمال رنك جوهری بیان نکرده است چون تصور نمیکردیم این دیگرمحتاج بذکر دلیل باشد گمان نمیکردیم کسی بگوید شما رنك جوهری در قالی های خودتان استعمال کنید آنوقت مال التجاره شما در مارشه های اروپا آب نشود دولت انگلیس که اینهمه مال التجاره اش ترقی کرده است برای اینست که مال التجاره خودش را صحیح و بی عیب کرده است این دلایل حیاتی است که تمام دنیا آنرا فهمیده اند خیلی غریب است که در حسیات دلیل می خواهند

دکتر علیخان - بنده عرض نکردم که التیمان بدهید که رنك جوهری بد است و چرا رنك جوهری را استعمال میکنند البته بواسطه اینست که رنك ثابت ندارند این واضح است وقتی که می خواهند مال التجاره شمارا کساد نمایند رنگی غیرثابت ترتیب میدهند که مال التجاره شمارا بزمین بزنند لکن بنده عرض کردم باید این را ثابت کرده باشید از روی استاتستیك گمرکی که از روزی که رنك جوهری استعمال شده است این تجارت درسال چقدر ترقی ویا چقدر تنزل کرده است .

رئیس - تلگرافی از اهالی عراق در همین موضوع رسیده است قرائت میشود .

(ذکاء الملك تلگراف را قرائت کرد حاصل تلگراف اینکه چندی قبل حکمران عراق تجار و رؤسای قالی بافی را جمع کرده اظهار داشتند که منبعد رنك جوهری نباید استعمال شود چون قریب یك کرور تومان قالی در دستگاه است ناتمام التزام دادند که پس از اتمام آنها دیگر قالی جوهری نبافند این ایام تلگرافی ازطرف وزارت مالیه رسیده مبنی براینکه نباید رنك جوهری استعمال شود واین ممکن نیست بجهت اینکه یك کرور قالی درکاراست و این نمی‌شود ناتمام بماند لکن بعد از اتمام اینها استعمال نخواهیم کرد.

مرتضی قلیخان - در باب اصل این مطلب بنده عقیده ام اینست که باید جوهر موقوف شود جوهر سم است برای ثروت مملکت واگر یك نقصی از این راه حاصل میشود از برای عده ای از تجار است و قدغن فرش جوهری نقمش از برای مملکت است لیکن در خصوص مدت بنده هم مدت را کم میدانم ۲سال ۲سال و نیم باید باشد و بعد قدغن سخت شود بطوریکه قاچاق هم داده نشود ومذاکره هم کافی است خوبست رای گرفته شود.

حاج محمدکریمخان - چون بنده ازقالی بافی صفحات خودمان اطلاع دارم لازم میدانم عرض کنم سابق براین در ایلات قشقائی خودمان که قالی برنك ثابت می بافتند قالی خر می آمد و بقیمت گزاف می خریدند لکن از وقتی که جوهری میبافند دیگر قالی خر نمی آید تا بخرد باین جهت خود قشقائی ها هم التزام داده اند که دیگر رنك جوهری استعمال نکنند.

معین الرعایا - هیچکس نمیگوید که رنك جوهری بهتر از ثابت است و این هم باید قدغن شود ولیکن امروز فرار شده است این ترتیب بعین مثل ترتیب سابق است که یك شب یکی از وزرا می نشست بمیل شخصی خودش بدون مشاوره باکسی سر ملت پرستیش درد میکرد آنوقت قدغن میکرد که رنك جوهری نباید استعمال شود غافل ازاینکه امروز صف اهالی ایران قالی باف هستند وقتی هم از مخبر موقتی کمیسیون توضیح میخواهیم مثل اینست که مدعی هستند این وظیفه مخبر نیست شما باید اطلاعات خودتان را بگوئید این طور اظهارات صحیح نیست.

ادیب التجار — خوبست یکقدری مراعات نظامنامه شود الان مدتی است که بنده اجازه خواسته ام و اجازه داده نشده است و در خصوص رنك جوهری چنانچه آقای وکیل الرعایا فرمودند یکسال ونیم مهلت لازم است داده شود لکن نه در تاریخ معلوم همان قسم که در کمیسیون قرار شده است مجلسی از تجار دعوت بشود دروزارت فوائد عامه ودر آنمجلس هرچه قرار شد عمل شود واز همان تاریخ ابتدای مهلت راقرار بدهند ورای گرفتن راحالا بکلی غلط میدانم.

تقی زاده - خوب صحبتی بود اگر دراول مجلس بمیان آمد که خوب است در موضوعات مجلس مراعات الاهم فالاهم بشود لکن متأسفانه می بینیم خیلی کارهای مهم که مستلزم استقلال مملکت است مانده و امروز اینمطلب بمیان آمده سابقاً هم یکروز پارچه کاغذهای روی میز زیر ورو شده بود امروز هم همانطور شده وبنده از اول میگویم آنچیزیکه باینجا آمده قانونی نیست این یك لایحه قانونی لازم دارد که وزارت مالیه درخصوص قدغن حمل فرش جوهری و استعمال جوهر بمجلس پیشنهاد کند وزارتمالیه یك قدغنی کرده است بمیل خودش بعد شکایات ازولایات رسیده است آن شکایات رارجوع بکمیسیون کرده واین راپورت کمیسیون است این نباید بشود یك مطلبیکه بمجلس میآید باید صورت قانونی داشته باشد این نشده است و چند جلسه است که در این خصوص و عمل کرد مرد آباد وانجمن شاهرود و بسطام صحبت میکنیم درصورتی که مطالبی که باستقلال مملکت متوجه است همین قسم مانده است حالا چرا این مطلب متعلق بقوانین اجتماعی مملکتی است وممکن است قدغن آن عدهٔ را ازاهل این مملکت گرسنه نگاه بدارد در یك چنین مطلبی نمیشود بدون تأمل رأی داد ومن می بینم مذاکراتی که در تمام اینمدت شده تمام مکررات است مثلا بعضی تکرار حرفهای دیگران را می کنند وهمه دراول میگویند این مسئله اساساً منکر ندارد درصورتیکه اساساً منکر داردوبنده اساساً منکر هستم این بعین مثل مسئله ضرب نقره است دراین مملکت که میگفتند از برای مملکت مضر است بطوری این مسئله هم اتفاقی بود که همه مضر میدانستند حتی دربازار هم ازهر کس سئوال کنی میگوید مضر است لکن بعد ازآنکه تحقیق شد ومطالعات درآن شد معلوم شد که مضر نیست بلکه نافع است فقط باینکه می گویند فلان مطلب مضر است فلان مطلب نافع نمی شود قانع شد دلیل علمی حسی لازم است پس خود وزیر باید حاضر باشد و دلایل حسی استاتستیکی را بیان کند که بفلان دلیل فرش جوهری مضراست بنده دراینجا ازاینهمه توضیحات که مخبر کمیسیون ودیگران گفته اند یك حرف اساسی نشنیده ام مگر آنکه دکتر علیخان اظهار کرد وعین مقصود بنده بود مافقط یك چیزی شنیدیم که فرش جوهری بد است لکن بچه دلیل نمی دانم این باید از روی استاتستیك گمرك معلوم شود فرضا بگویند سنواتی که فرش جوهری نبوده است تجارت قالی سالی پنج کرور تومان میشده ودر این چندساله که فرش جوهری معمول شده سالی فلان قدر کم شده سال اول فلان مقدار سال دوم فلان مقدار و اگر الان قدغن کنند درسالهای آتیه زیادتر میشود شماها راضی هستید دراین بی پولی یك ضرر کلی به ثروت این مملکت بزنید هیچکس راضی نیست پس دراینگونه امور خیلی باید دقت کرد که مبادا در این حال یك ضرری متوجه شود امروز معدن روی راسالی صدهزار تومان اجاره می کنند و سال دوم دویست هزار تومان وسال سوم سیصدهزار تومان تمام شماها حاضرید دو سه ساله را تنزیل کنید و سالی پنجاه هزار تومان نقد بگیرید ویکی ازآنها هم که رأی میدهد بنده هستم چرا اینکاررا میکنیم برای احتیاج فوق العاده که امروز داریم پس باید ملاحظه ثروت مملکت را کرد برای اینکه یك محلی که امروز یك اندازهٔ کمك بصادرات مملکت مامی کند همین محل است یك حرفی که اینجا زده شد که وکیل قشقائی گفت که در صفحات جنوب قالی های رنگی را نمیخرند جواب آن همان بود که گفتند درروسیه فرش جوهری خریده میشود معلوم است چون خروج مال التجاره جنوب ازهمان طرف است شاید خریده نشود اما صفحات آذربایجان نصف بیشتر بلکه دوثلث قالیهای آنطرف جوهری است وبروسیه میرود واینکه گفته شد مجلسی ازتجار تشکیل شود در این باب مذاکره شد کافی نیست برای اینکه فقط قوه تجارتی کافی نیست باید قوه اکونومی مملکتی داشته باشند حالا مایك دسته ای اینجا جمع شده ایم درصورتیکه هریك قبل ازاین مشغول یك کاری بوده ایم که ربطی باین عمل نداشته مثلا درمدرسه بوده ایم نحو و صرف میخوانده ایم یا در کارهای دیگر بوده ایم حالا میخواهیم یکمرتبه سالی میالغی بتجارت و ثروت مملکت ضرر بزنیم این تصور نشود که مثلا اگر سالی دومیلیون تجارت قالی است وسالی یك میلیون ، دو کرور قالی جوهری خارج میشود اگر قدغن شود استعمال رنك جوهری و خروج قالی جوهری تصور نشود که چهار کرور قالی غیر جوهری خارج میشود خیرهمان دو کرور قالی ثابت خواهد خارج شد وسالی دو کرور بثروت وتجارت این مملکت ضرر وارد خواهد آمد لکن بنده تصدیق میکنم این را که یك مجلسی دروزارت علوم تشکیل شود از علماء و تجار و مردمان بااطلاع در علم ثروت واکونومی مملکتی در این خصوص مذاکره نمایند.

منتصر السلطان - این مسلم است که همیشه احتیاجات راهنما است وهر کس محتاج بچیزی شد وحس احتیاج پیدا کرد در مقام رفع احتیاج بر می آید درچند سال قبل دراین مملکت کفش ازاروپا وروسیه شمالی سالی بیست هزار جفت وارد می شد آنهم خوب بفروش نمی رفت چه شده است که حالا ازروی استاتستیك گمرکی سالی یك کرور می بینیم بلکه بیشتر کفش وارد می شود وتمام بفروش میرسد فقط احتیاج است وقتی که ماخودمانرا محتاج بکفش دیدیم خریدیم همین قسم است فرش جوهری وقتو که احتیاج خودشانرا بقالیهای جوهری دیدند سفارش دادند و خریدند مخصوصاً بنده در این مسافرت اخیر دیدم که سفارش می دادند بایرانی که اغلب قالیهای ارزان حمل نمایند از این روم معلوم می شود که در نقاطی که قالی گران می خواهند یعنی قالیهای ثابت رنك همان را می خرند و قالی ارزان نمی خرند وهرجا که قالیهای ارزان می خرند قالی جوهری می خواهند

محمدهاشم میرزا - بنده نه حرف حاج محمد کریم خان را درنفی فرش جوهری نه فرمایشات آقای تقی زاده را در اثبات فرش جوهری دلیل تازه ای نمی بینم بهتر این است که رأی گرفته شود

رئیس - چنانچه عرض کردم اول رأی می گیریم در اینکه مجلس از تجار ولایات و مردمان خبیر در وزارت علوم وفوائد عامه تشکیل شود وهر چه قرار دادند ومتفق شدند بمجلس پیشنهاد نمایند

حاج محمد اسمعیل کاشف - آن مدتی که کمیسیون معین کرده است کافی نیست

رئیس - اینجا صحبت ازمدت نیست حرف در اساس مطلب است که مجلس تشکیل شود و اساساً

دراین خصوص مذاکره نمایند حالا رای می گیریم دراینکه ازولایاتی که شکایت کرده اند وتقریباً مرکز فالی بافی وتجارت قالی است اشخاص با اطلاع را بخواهند در وزارت فوائد عامه و در این خصوص اساساً مذاکره نمایند هر کس همین قسم که گفته شد تصویب می نماید قیام نماید اغلب قیام نمودند)

(دراینموقع آقای ذکاءالملك رایورت کمیسیون پست وتلگراف راجع بتخفیف قیمت مخابرات ارباب جرائد قرائت نمودند.)

حاجی میرزا رضاخان بنده ماده پنجم لایحه قانونی پست وتلگراف رامخالف اصل بیست و پنجم قانون اساسی میدانم زیرا که در قانون مصرح است (افشاء یاتوقیف مخابرات بدون اجازه صاحب تلگراف ممنوع است.) پس درصورتیکه اخبار تلگرافی اخبار نویسان در تحت (سانسور) بیاید بکلی آزادی مخابرات مرتفع میشود واختیارات را بدست اولیای امور تلگراف ووزراء میدهد هنوز این لایحه قانونی انتشار نیافته آزادی در مخابرات نیست در اینصورت ازیکطرف تخفیفی در حمل جرائد میدهید ازطرف دیگر آزادی مخابرات را محدود میفرمائید.

وکیل الرعایا - بنده اساساً براین عقیده هستم که تخفیفی داده شود و شاید بیش از آنکه خودشان خواسته اند در اینموقع بنده لازم میدانم لکن چون بطور کلی ضمیمه این بعضی مطالب راجع بوقایع نگاران میشود وبنده میترسم که کم کم این هم یك دکانی برای مملکت مقابل تلگرافخانه باز شود آنوقت رایورت دهندگان هر چیزی را میخواهند انتشار میدهند از برای آنها تا حال مجازاتی دیده نشده بنده گمان میکنم این لایحه اگر در مجلس بگذرد که یك همچو وقایع نگاری داشته باشیم که آنها بروزنامه ها خبر بدهند وروزنامه ها آن خبر را بتمام مملکت انتشار بدهند اول باید یك مجازاتی برای آنها معین شود و ازمجلس بگذرد که اگر یك رایورتی خلاف داد بدانند با وقایع نگار چه باید کرد.

اسدالله میرزا - عرض میکنم گویا در رایورت خوب دقت نفرموده اید که بدانید اینها وقایع نگار دولتی نیستند معلوم است فلان جریده وقایع نگار داشته آنها باید کسب اطلاع کنند در تمام ولایات داخله وخارجه و حالا اینها مجبورند که یك حقوقی باو بدهند که در فلان جا اگر یك اتفاقی افتاد او فوراً اطلاع تلگرافی بدهد که درفلان نقطه فلان اتفاق افتاده این برای این است که او هم درروزنامه خودش طبع و منتشر کند وآن مسئله که سرکار فرمودید که هرچه بخواهند مینویسند برای این یك ماده آنجا نوشته شده و اگر برخلاف نوشتند که اسباب افتشاش شود قطعاً او مسئول است و این را نمیشود داخل این کرد این ماده برای این است عرض میکنم در تمام ممالك عرسوم است که یك تخفیفی باو ارباب جرایدمیدهند مثلا ده بیست کلمه رایك شاهی میگیرند ومجالتاً چون اینجا تاحال نبوده و میخواهیم تازه شروع کنیم بیشتر ازنصف ممکن نیست بعداگر زیاد شد آنوقت ممکن است ازنصف هم کمتر بگیریم مثلا از اینجا بانگلیس نصف مطالبه میکنند و کذلك از اینجا بآلمان نصف قیمت مخابره میکنند (دراینموقع جناب رئیس اظهار رای گرفتن فرمودند چون برای رای گرفتن عده کافی نبود قدری تاخیرشد تاآنکه سایر نمایندگان حاضرشدند)

رئیس - حالا رای میگیریم برایورت کمیسیون هر کس تصویب میکند که ماده بماده داخل مذاکره شویم قیام نماید .

(اکثر نمایندگان قیام نمودند) آنگاه شروع بقرائت و شور ماده بماده لایحه قانونی در باب تخفیف ارباب جرائد گردید در مواد اول و دوم و پنجم که ممکن بود پس از تصویب مجلس قانونی شود در مواد مذکوره مذاکرات لازمه بعمل آمد پس از آن چهارماده که کمیسیون قانونی ندانسته بود قرائت شد .

رئیس - یك پیشنهاد اصلاحیه از آقای آدینه محمد خان نماینده محترم ایل جلیل تراکمه رسیده قرائت میشود راجع بماده چهارم این لایحه قانونی (آقای ذکاءالملك ماده اصلاحیه آقای آدینه محمد خان را قرائت نمودند)

ایضاً پیشنهاد اصلاحیه آقای دکتر علی خان قرائت شد وماده اصلاحیه کمیسیون هم دراینباب قرائت شد (شور اول اینمواد را کافی دانستند) آنگاه شروع بقرائت رایورت کمیسیون فوائد عامه در خصوص اجاره باغات ومستغلات دولتی قرائت گردید.)

رئیس - در مذاکره این رایورت لازم بود وزیر فوائد عامه یا معاون ایشان حاضر باشند لکن علت قرائتش این بود که بدانیم لازم است در مجلس قرائت شود یاخیر .

معزالملك - بعقیده بنده این استجاره که بمجلس پیشنهاد شده است از تکلیف مجلس خارج است بجهة اینکه درباب اجاره واستجاره قوانین ما گفته است یعنی نه صریحاً ردمیکند ونه از تکالیف مجلس است پس ما باید رجوع کنیم به بینیم در سابق چه شده است اگر رجوع بسابق کنیم چون چند جا اجاره داده شده وهیچ رجوع بمجلس نشده است مثلا خالصجات بدون تصویب واطلاع مجلس اجاره داده شده وعمل گذشته است ومعادن فیروزه اجاره داده شده و بمجلس رجوع نشده امروز میبینیم اجاره باغات سلطنتی بمجلس آمده یااین غلط آمده است بمجلس یا آن چیزهائیکه شده غلط بوده است که چرا بمجلس نیامده پس برای اینکه وظیفه وزراء معین شود واساساً هم معین شود که رسیدگی بعمل اجاره از تکالیف مجلس است یا نه اگر هست که ما رسیدگی نمایم والا بیخود زحمت نکشیم .

منتصرالسلطان - وزرای محترم گمان میکنند که این از حق خود وزراء است و اینکار هائیکه کرده اند و خالصجات را اجاره داده اند در واقع نه این بوده است که حقوق شخصی خودرا نمیدانسته اند چون بوزراء از طرف بعضی نمایندگان اخطار شد که اینها ازحقوق شخصی مجلس است باینجهة این را بمجلس اظهار کرده است رجوع شد بکمیسیون و اینطور مذاکره شد ولکن سابق براین چون اظهاری نشده بود اگر اجاره داده اند مسئول نبوده اند .

حاجی شیخ علی - بنده عقیده ام اینست که اینها راجع است بمجلس جهت اینکه درخصوص چاپارخانه سمنان ودامغان که وزارت مالیه پیشنهاد کرده بود مجلس دراو مذاکره کرد پس معلوم می شود که اینها هم راجع بمجلس واز تکالیف اوست .

میرزا اسدالله خان - بنده همراهم با آقای معززالملك که دراینخصوص یك ماده قانونی بنویسیم در کلیه معاملات مستغلات دولتی بطریق مناقصه ومزایده باشد این خودش یك اختیار صحیحی است که ما بوزرا میدهیم وقتی ما میتوانیم بوزراء اخطار کنیم که به بینیم که خطا کرده اند ومسامحه کرده اند لیکن این یك مسئله ای است که بمجلس آمده ومن اورا اساسی نمیدانم و عقیده ام این است که این حق رابمجلس بدهیم مثلا این است که ده دستگاه کالسکه داشته باشیم در صورتیکه نان نداریم بخوریم لازم نداریم و اینها هم که بما قول میدهند که ۴۸ هزار تومان درآخر سال بما بدهند بنده اینکار را لازم میدانم مثل اینکه اگر به بنده عثمانی مانگاه کنیم می بینیم بعضی چیزهاشان را که لازم نداشتند فروختند برای اینکه کسری بودجه شان را بپوشانند اینها جزء عمل فوق العاده است هیچ فایده ندارد رای دولت ماه .

حاجی فاتح الملك - اولا بنده لازم میدانم این ازنقطه نظر مجلس بگذرد زیراکه اگر ازنقطه نظر مجلس نگذرد واین چهل وهشت هزار تومانرا باسم مواجب باغبان میآورند از نقطه نظر مجلس میگذرانند واین فایده هم دارد دولت نمیشود اما اگر درموضوع داخل بشویم بعضی مطالب دیگر هم هست که باید مذاکره شود .

وکیل التجار - چون سابقه مطلب را پیش آوردند لازم است عرض کنم سابقه این مطلب این بوده است تمام اینهارا بمجلس میآوردند بنده خودم شخصاً نمیگویم که حکماً باید بمجلس بیاید و یك مدتی وقت مجلس را ضایع کند ولی عرض میکنم چون مسئله مناقصه و مزایده لازم است باید فقط شرایطی راکه میدانند مراعات کنند وبعد اعلان کنند که هر کسی زیادتر میدهد بیاید اجاره کند و اساساً عرض میکنم سه چهار نقطه که برای ییلاق یاتفرج سلطنت لازم است مستثنی کنید آنرا نمی شود اجاره داد .

آقامیرزا اسمعیل نوبری - بنده قبل از آنی که یك ماده قانون اساسی را بخوانم و ثابت کنم که این ازحقوق مجلس است بیك ماده ابتدائی باآن ماده ثابت می کنم که این ازحقوق مسلمه مجلس است وهیچ باعتقاد بنده نمیشود ازاین مسئله اغماض کرد وازوکلای محترم استدعا دارم که در جواب عرض بنده بفرمایند که ما اعتماد داریم بهیئت وزراء بنده هم اعتماد دارم ولی این منافی بااعتماد نیست بنده سئوال می کنم که این املاك راکه میخواهید بفلان تاجر یافلان آدم بدهید وزیرحق دارد که بهرکس که دلش میخواهد بدهد ؟ مثل اینکه مبالغی از عایدات دولتی را اجاره داده اند و فردا دیگران آمده اند و گفته اند دومقابل آنرا میدهیم و وزیر گفته است که این گذشته است هیچ نمی توانیم راضی شویم که این حق ازمجلس سلب شود و بیك وزیر داده شود و آنوقت ماده قانون اساسی را میخوانیم (مواردیکه راجع به قسمتی ازعایدات بوده قرائت شد) عایدات عبارت است

از البات ومال‌الاجاره که بدولت داده میشود (یا دارائی دولت) دارائی همین معدن است خود اورا دارائی میگویند و منافع خواه مالیات باشد خواه غیرمالیات (منتقل میشود) و این انتقال هیچ معنی ندارد مگر اجاره وامتیاز وغیر از این دیگر هیچ معنی ندارد عایدات آن است که از املاك حاصل می‌شود وانتقال یافروختن معلوم است انتقال غیراز فروختن است بعضی ها می گویند باید لفظ اجاره باشد خیر اشخاصی که آشنا باشند می دانند که انتقال لفظ اجاره است لهذا بموجب همین اصل ۲۲ ازقانون اساسی این‌مطلب را ازحقوق مسلمه‌مجلس می‌دانم وراضی نمی‌شوم که ازاو سلب شود .

میرزاابراهیم‌خان - بنده موافقم باایشان ومی‌خواستم عرض کنم که باید یك مرکزی داشته باشیم برای اینکه تمام معاملات دولتی ونوشتجات راجع بمالیات و اصلاحات درآنجا جمع شود الان چندقسمت میشود یك قسمتی ازاین معاملات بوزارت فوائد عامه‌میرود وقسمتی در وزارت مالیه و قسمتی بوزارت داخله‌میرودوبموجب‌همین‌ماده که فرمودند آنچه راجع بعایدات‌دولتی باشد بنده تصویب‌میکنم که ازنقطه نظر مجلس بگذرد چه ضرردارد که آنجا تمام اوراق را که بمنافع این مملکت است دارا باشد که هر وقتی که لازم شود حاضر باشد و از برای مجلس کمال‌سهولت داشته باشد و آنهم اوراق صحیح سالم میخواهد و یك مسئله دیگر میخواهم ا گرچنانچه این‌مسئله اجاره باغهارجوع بمجلس نشده‌بود ودریك کمیسیونی که عبارت از چند نفر نمایندگان بود نشده بود ناچار این گفتگوها که شد نشده بود و در جای دیگر تا این اندازه که منافع مملکت ملاحظه‌شده است نمیشد در هرصورت عقیده‌ام این‌است که این از وظایف مجلس‌ا ت و باید ازنقطه نظر مجلس بگذرد و مجلس تصویب نماید .

معزالملك - بنده یکقدری تفسیر میکنم عرضی را که کردم عرض میکنم قوانین ما در باب عمل اجاره و استجار کنك است تفسیر هیچ معلوم نمی‌شود همین اصل ۲۲ قانون اساسی را هم که قرائت کردندقدری ابهام دارد این یك‌مطلب‌اساسی است که باید خیلی در این باب مذاکره بشود و معلوم بشود ولی باز عرض میکنم که آن فرمایشی که آقای منتصرالسلطان فرمودند تا وقتیکه‌بوزیر اخطار نکرده بودند اجارات را بمجلس‌نمی آوردند و همینکه اخطارشد این است که حالا فرستاده اند این را نمیشود پذیرفت بواسطه اینکه یك وزیر برای اخطاریك‌وکیلی یك‌مطلب را رجوع‌بمجلس نمیکنند و این اظهار از طرف وزارت فوائد عامه نمیشد این مطالب بجهت اینکه تا وقتیکه‌رسیدگی باجاره را از تکلیف مجلس خارج میدانستند تاآن وقت بنده هیچ حرفی نداشتم بجهت اینکه همچو تصور میکردم که نظر دولت امروز ها باین نیست ولی حالا که این اجاره باغات رجوع بمجلس شده است یا این است که‌این وزارت‌خانه ابداً یك نظر صحیحی دراین باب ندارد اگر امروز چیزی‌رسید می‌فرستند اگر نرسید نمی‌فرستند و آنهم یك‌حد صحیحی در این‌کار ندارد یا اینکه خیربکلی عقیده خودرا تغییردادند علی‌ای‌حال ما اگرداخل‌مذاکره این اجاره شویم خود این حکم میکنند که اجاره از تکالیف مجلس‌است آنوقت اجاره‌های‌سابق‌فسخ خواهد شد اما شخص بنده در باب اینکه‌آیااجاره از تکالیف مجلس است یا نیست عقیده‌ام این است که اگر چه کار ما زیاد میشود ولی برای صلاح اندیشی مملکت خوب‌است که اجاره‌هم در تکالیف مجلس باشد .

میرزامرتضی‌قلیخان - اگر چه لایحه طبع و توزیع شده و آنچه وکلاء نظر کردند در مواد و فصولش بود در اصل مطلب نبود ولی بنده پیشنهاد میکنم که در این باب خوب است دوروز مهلت داده شود که در این دو روزه درآن فکری‌شود واساساً درآن رای داده شود .

اسدالله‌میرزا - بنده‌عرض میکنم اگراین پیشنهادراقبول‌فرمودنددیگردراین‌باب‌عرضی ندارم فقط می‌خواهم عرض کنم که این‌وقتی که‌بکمیسیون فوائدعامه آمدشایدمی‌توانستند عقاید خودرااظهار بدارند لکن دراساس مطلب‌صحبت نکردند فقط باصل مسئله وموادش چسبیدند و مذاکره کردند اماعقیده بنده همینطورکه‌اظهار کردند برعکس‌این بود بنده بنظرم میآید که سابق خالصه‌جات بمجلس آمد و دراین مجلس‌حالیه‌مسئله خالصه جات گذشت بدون اینکه بمجلس بیاید وحالااجاره باغات‌دولتی آمده است بمجلس ودر اصل‌مطلب‌بنده گمان‌میکنم که بموجب همین اصلی که نوبری خواندند این ازوظائف مجلس باشد درهرصورت بنده می بینم که اختلافی در بین وکلاشده است و این محتاج بیك اقدام اساسی است وآن اقدام اساسی این‌است که مجلس یك روزی بنشیند وواضح و روشن کند در دو مسئله عمده که مابه‌الاحتیاج ما است که کدام یك ازحقوق مسلمه‌مجلس‌است و کدام‌حقوق‌وزراست که مادر هرروزد هرمسئله که‌پیشنهاد میشوددوروز وقت‌خودمان‌راصرف‌این کارنکنیم‌ودوسه‌مسئله‌مهمی‌را که‌معلوم‌نیست‌تکلیف‌ماست‌یاتکلیف‌وزراء است‌معلوم کنیم‌ودراین‌مسئله بخصوص‌بعقیده‌بنده‌تکلیف مجلس است حالا اگر دو مسئله گذشته است که یکی خالصه جات دیگر مسئله معدن‌است از آنجائی که باید امضاء ومهر دولت‌راامتیر بدانیم نباید حرفی بزنیم‌وآن‌چیزهائی‌راکه گذشته است متزلزل کنیم ولی بنشینیم صحبتی از برای‌آتیه بکنیم و قراری بگذرانیم که‌بعد ازاین دچار زحمات نشویم واین مسئله باغات‌راعقیده‌ام‌اینستکه چون کمیسیون‌زحمت کشیده‌است وچیزی مفیداست بنشینید وقرارقطعی دراین کار بگذارید بعد قرار اساسی دراین باب داده شود .

متین‌السلطنه - بلی پنج‌شش‌مسئله است که اینجا هروقت مذاکره میشود قابل‌توجه‌واساسی‌است وبهترطریقش همین است که شاهزاده اسدالله میرزا فرمودند یکچند نفری ازنمایندگان بنشینند وقراری بگذارند درست معلوم کنند که هر روزه درجزئیات این‌کار مذاکره نکنیم و آنچه عقیده خود بنده‌است این‌است که این‌از وظیفه‌مجلس‌است وبنده عقیده‌ام اینستکه کلمات قانون بلکه مفادآن را باید درنظر داشت درصورتی کهما میدانیم که یك چاپارخانه که۲۰۰ تومان یا ۱۰۰ تومان می‌ارزد چون که‌از عایدات مملکت است باید در مجلس گفتگو شود چگونه میتوانیم بگوئیم که‌مسئله ۵۰ هزار تومان یاکمتراز وظیفه مجلس خارج‌است‌این رابنده مخالف با روح اصل (۲۲) قانون اساسی میدانم وقتی که‌دریك مسئله که ۲۰۰تومان‌می‌ارزد تصویب مجلس لازم‌است درمسئلهٔ که ۴۰ یا ۵۰ هزار تومان قیمت دارد لابد تصویب مجلس لازم است اما آنقدریکه راجع باین لایحه‌است اولا اگر وزرای محترم این نکته رامنظور داشته باشند که یك لایحه را که پیشنهادمیکنندحضور داشته‌باشند ودفاع کنند یکمقداری از اوقات ما را صرف میکنند شاید دراین باب اگرآقایان وزراءتشریف میداشتند بعضی مطالب میگفتند که‌خیلی چیزها بنظر امیامد وکارمارا آسان میکرد بدبختانه‌میبینیم این‌نکته ملاحظه نمیشود ووقتی که یکمسئله ازیك وزارت خانه پیشنهاد میشود و مطرح میشود ابداً کسی ازطرف آن وزارتخانه دراینجا نیست که دفاع نماید وآن ملاحظاتی‌راهم که‌لازم بوده‌است که بنمایند نشده است مثلا خالصه‌جات راکه اجاره دادند هیچ اعلان نکردند و هم چنین سایر چیزها پس وبهاست این مطلب راختم کنیم بنشستن یك جمعی‌ازنمایندگان وگفتگوکردن که‌آیااین‌مسئله حق وزراء است یااز وظیفه مجلس‌است .

محمدهاشم میرزا - بنده‌فرمایش‌شاهزاده اسدالله میرزا راقبول ندارم بجهة اینکه این حقی نیست که‌تازه بمجلس داده شود زیراکه مطلبی که سابق در مجلس مطرح شده کاشف از این است که‌ازاول قانون اساسی این‌مطلب بامجلس‌بوده‌است

وکیل‌التجار — بنده فقط باین کلمه خیال آقایان را متوجه میسازم که آن مسئله تزایدی و تناقص است ولی اینجا صریحاً می نویسد (هر واردی که قسمتی از عایدات دولتی مستقل میشود یا فروخته میشود باید بتصویب مجلس باشد) فروخته‌اند معین کرده است واگرنگفته بود که منتقل یافروخته میشود میتوانستم بگویم غرض ازانتقالمان فروختن است اما دراینصورت معلوم‌است غرض از کلمه انتقال اجاره است و صریح است که با مجلس‌است وسابقه اش‌هم همین است چنانچه‌درسابق هم‌آمده است وبعد ازین هرمطلبی که بمجلس میآید باید ازطرف وزراء درمجلس باشند ودفاع کنند و توضیحات بدهند که کارها قدری آسانتر شود .

تقی‌زاده - اگر اینمسئله اجاره و کنترات اساساً حل‌نشود هرمسئله که بعد ازاین‌بمجلس‌می آید اسباب تضییع‌وقت میشود و وزراء همینطور یك مطلبی را بمجلس میآورند ویکی را نمیآورندوسبب میشود که‌برای استجاره باغات دولتی یکروزی‌بنشینیم وصحبت کنیم که بمجلس‌بیاید یانیاید بعقیده بنده‌هرچه زودتر باید یکقانونی وضع‌شود که اجاره و کنترات‌از تکالیف مجلس هست یا نیست کدوظیفه وزراء هم معلوم باشد واینکه گفته میشود که در قانون اساسی هست یانیست این‌معنیش‌اینستکه الان‌میخواهیم‌داخل مذاکرات شویم وبنده خواهم گفت‌که صریح نیست مجلس نباید همیشه خیال کندکه هر کاری باو رجوع شود بهتراست اگر شما خیال کنید وبخواهیدبگوئید که‌اجاره و کنتراتهای مملکت را ازشما اجازه‌بگیرند وهمه روزه اعمال روزانه خودرا بیاورند تصور می کنم‌آن سه‌روز که‌مجلس می‌نشیند فقط کارش تکلیف وزراء معین کردن است حالا اینجا یکمطلب است

www.iran-archive.com

که بنظر خود بنده سه سال است متوجه آن شده و در مجلس سابق پیشنهاد کردم و تقریباً اتفاق آراء شد که یك مطلبی که طرح میشود باید باطلاع نمایندگان باشد اینکه اجاره‌ها باطلاع مجلس باشد و بمجلس بیاید چه فایده دارد اگر یك فائده جزئی برای آن توانستید اثبات نمائید حاضرم قبول نمایم آن فوائدی که تصور میکنید باطلاع چندنفر نمایندگان دولت نمیشود ولی باطلاع ده ملیون نفوس ایران میشود که در موقع اعلان نمایند و ضرور باطلاع مجلس نیست ولی چیزی که سبب میشود که بگوئیم باید اجاره بمجلس بیاید برای یك نکته است که شاید یك وقتی وزراء یك کاری بی‌اطلاع مابکنندومارا دچار اشکالات سیاسی نمایند والا وقتی که چند نفررا میآورند برای خودشان کنترات میکنند ربطی بمجلس ندارد واین مطلب را بنده اساساً میدانم که مجلس شورایملی روح مملکت است وتشکیل آن درایران برای این است که امور خارجی ما کافة منظم باشد همینطوردر وزارت خارجه آب‌هم میخورید بمجلس بیاید برای اینکه هرزحمتی که برای ایران حاصل شده است از یك وزارتخانه است باید مجلس یکقانونی وضع کند که هرچه میخواهند بامضای مبارك وزیر برسد باید بمجلس بیاید لکن شاید این‌را من هم تصدیق کنم ولی آن تصدیقی را که بعضی از آقایان گمان می کنند بنده بهیچوجه تصور نمی کنم من رای خواهم داد که این قبیل مطالب نباید بمجلس بیاید مگر آنچه که راجع بوزارت خارجه است بعضی ازآقایان میفرمایند نسبت بوزارت خارجه اعتماد داریم اگر این اعتماد از ما سلب شودبنده هیچ شبها خوابم نمیبرد .

افتخارالواعظین — بنده ازآنهاهستم که میگویم اصل(۲۲) در اینجا کافی است و انتقال انتقال شرعی است اعم از اینکه بصورت هبه باشد یابهرچه باشد و اگر چنانچه این از حقوق مجلس نباشد سالی دوازده هزار تومان در فلان معدن وزیر بملت ضررمیزند وماهم نمیتوانیم حرف بزنیم ولی عرض می کنم وقتی باید بمجلس نیاید که مجبور باشند باعلان کردن بمزائده ولی تامادامیکه آن قانون وضع نشده است ازحقوق مجلس است و اگر مناقصه ومزایده هم شرط نباشد آنوقت میروند فلان معدن‌را بدون اطلاع و اعلان اجاره میدهند و کلی بمالیه مملکت ضرر میزنند .

آقاشیخ ابراهیم- اگرچه مذاکرات زیاد شده است ولی بعقیده بنده چیزهائی را که از مستغلات است حتی تمام عایدات ومنافع دولت باید بتصویب مجلس باشد ازهر راه که باشد ومال حاضر دولت اگر ازآن انتفاع بودن واجاره‌دادن بتصویب مجلس نباشم خیلی بعید است تمام اینها باید بتصویب مجلس باشد .

رئیس - این مسئله بماند تااینکه کاملتاً حل شود وباید یك لایحه قانونی نوشته شود وازمجلس بگذرد درحد این ماده .

(راپورت کمیسیون بودجه ورقعه وزارت مالیه درخصوص ورثه امین‌الوزاره قرائت شد)

رئیس- تصویب وزارت مالیه(۲۵۱) تومان است مخالفی هم که نیست پس رای میگیریم بتصویب کمیسیون بودجه (میرزا مرتضی فلیخان تقاضانمودند که مجدداً قرائت شود) قرائت شد .

حاجی شیخعلی- ما میخواهیم این خورده ریزهارا حذف کنیم دوریال وسه قران وده شاهی اینها ازعادات قدیمه است همان ۴۰ تومان و ۲۰ تومان و ۱۰ تومان باشد .

رئیس — اینقدرهاقابل نیست که مذاکره شود هرکس تصویب کمیسیون را رای میدهد قیام نماید(اغلب ازوکلا قیام نمودند و اکثریت شد)

(راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه مرحوم میرزا علی اصغر خان مقتول رئیس گمرك اشنویه قرائت شد)

ادیب‌التجار— خیلی آدمها هستند که در راه آزادی مقتول شده اند باید دانست که چیزی دارند یاخیر؟

رئیس- در حقیقت این مسئله درمجلس سابق تا اندازهٔ تحقیقات شده است واغلب آقایان میدانند این شخص درسرحد مشغول خدمت بوده ودر آنجا ریخته اند اورا بقتل رسانیده اند مسلم است اگر وراث او چیزی میداشتند ازطرف حکومت آذربایجان تصویب نمیشد وعلاوه برآن معلوم است که کسانی که درراه آزادی مقتول شده اند ازورثه آنها رعایتی میشود .

فهیم‌الملک- اغلب ازآقایان میدانند که این شخص درسرحد مأمور بودو ریختند بیك ترتیب موحشی اورا کشتند و در آن نقطه اغلب از این اتفاقات میافتد و خیلی لازم است که دولت از این قسم مأمورین خود که دراینجاها مأمور ومقتول میشوند رعایت ازبازماندگان آنها بنمایند .

رئیس - رای می گیریم هرکس تصویب کمیسیون راتصویب میکند قیام نماید(تصویب شد)

(راپورت کمیسیون داخله راجع باظهار اهالی فریدن در استدعای فرستادن یکنفر نماینده بدارالشورا قرائت شد)

رئیس - اهالی فریدن استدعا کرده اند که اجازه داده شود یکنفر وکیل بمجلس بفرستند و انجمن ولایتی اصفهان هم تصدیق کرده اند لکن نمیشود حق داد چون این دوره دوره تقنینیه است در موقع تصحیح نظامنامه انتخابات ملاحظات خواهد شد در این خصوص رای نمی گیریم فرض اطلاع آقایان بود .

(از جوشقان عریضهٔ رسیده درخصوص فرستادن یکنفر نماینده مستقیماً بمجلس واستدعای تشکیل شعبه عدلیه قرائت شد) .

رئیس - اینهم محض اطلاع است که قرائت شد رجوع میشود بوزارت داخله .

وحیدالملك - این بنده وقتی که انتخاب شدم برای کمیسیون داخله خیلی وحشت داشتم که شاید کمیسیون کارش زیاد باشد و نتوانم از عهده برآیم در واقع این کمیسیون کمیسیون عرایض شده است و ما بیکارهستیم محض اطلاع عرض شد .

حاجی فاتح‌الملك - کمیسیون نظام هم همین حال را دارد .

وزیر عدلیه - لایحه منضمات نظامنامه ثبت اسناد است که سابقاً تقدیم شده است امروز تقدیم میشود و یکی هم میخواستم عرض کنم در خصوص قانون قبول و نکول بروات تجارتی از قراراظهار کمیسیون عدلیه قوانین الحاقیه خیلی زیاد شده میخواهم عرض کنم مقصود از وزارت عدلیه ازتقدیم این لایحه نه قانون بروات بود بلکه قانون قبول و نکول بروات بود والبته در موقعش قانون بروات هم تقدیم میشود استدعا میکنم زودترتمام شود .

رئیس - موضوع مذاکرات جلسه آتیه شور آخری شعبه محاکمات عسکریه وبودجه موقتی وزارت جنك وبودجه وزارت داخله وراپورت کمیسیون خارجه راجع باصلاح وزارت امورخارجه .

وکیل‌التجار - بنده یك طرحی پیشنهاد کردم خیلی اهمیت دارد استدعا میکنم قرائت شود

حسنعلیخان — طرح بنده را هم استدعا میکنم قرائت نمایند .

رئیس - در خصوص کمیسیونی که آقای نواب اظهار کردند اگرمجلس تصویب میکند از شعبات انتخاب شود .

(چندنفر ازوکلا گفتند درمجلس انتخاب شود)

رئیس - پس میماند برای جلسه آتیه که انتخاب شوند .

(دراین موقع رئیس قیام نمودند ومجلس در نیم ساعت ازشب گذشته ختم گردید) .

جلسه ۵۶
صورت مذاکرات یوم پنجشنبه سیزدهم صفر الخیر ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت وربع قبل ازغروب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله علنی گردید خلاصه مذاکرات راآقای معاضدالملك قرائت نمودند آنگاه تلگرافی ازاسلامبول ازطرف رئیس مجلس مبعوثان عثمانی بعنوان مجلس شورای ملی بمضمون ذیل قرائت نمودند .

از اسلامبول بطهران - بمقام عالی ریاست جلیله مجلس شورای ملی مجلس مبعوثان عثمانی ازحسیات مجلس شورای ملی ایران که باکمال مودت دراین موقع احراق مجلس اظهار فرموده اند نهایت امتنان راحاصل نموده و تشکرات صمیمی خودرا بیان می نماید رئیس مجلس مبعوثان - احمدرضا

[در این موقع راپورت کمیسیون مبتکرات آقای منتصرالسلطان درخصوص اداره کردن دخانیات قرائت شدمبنی براینکه طرح مزبور را کمیسیون قابل توجه میداند لکن فصول آن محتاج باصلاح زیاداست .]

رئیس - باید مجلس رای بدهد درباب این که این طرح قانونی قابل توجه هست یاخیر بعداز آنکه قابل توجه دانست رجوع میکنیم بکمیسیون قوانین مالیه حالا رای می گیریم ازمجلس هرکس طرح قانونی آقای منتصرالسلطان را قابل توجه میداند قیام نماید (باکثریت تصویب شد) .

رئیس - بعضی مذاکرات درباب بودجه موقتی نظام راجع به محاکمات عسکریه که باقی بود که رجوع بکمیسیون شده حالا راپورت کمیسیون قرائت میشود .

(ذکاء الملك راپورت کمیسیون را قرائت نمودند دراین باب پس از قدری مذاکره رئیس اظهار داشت که پیشنهاد وزارت‌جنك نهصد وبیست تومان تصویب کمیسیون هشتصد وهفتاد تومان‌است بدواً در تصویب کمیسیون رأی میگیریم هر کس تصویب میکند ورقه سفید خواهند انداخت - پس ازاستخراج آراء معلوم‌شد که حضرات ذیل تصویب نمودند.)

آقای مستشار الدوله - آقاشیخ علی - آقا میرزا احمد - ذکاء الملك - حاجی سید نصرالله - معین الرعایا - وحید الملك — لسان الحکماء — عزالملك - آقاسید ابراهیم - منتصر السلطان — فاتح الملك - متین السلطنه - ابوالقاسم میرزا - صدرالعلماء - ممتازالدوله - شیبانی - وکیل‌الرعایا آقا شیخ محمد - آقای نوبری - فهیم الملك — حکیم‌الملك - آقای کاشف - آقاسید جلیل - آقای هشترودی - میرزا ابراهیم‌خان - محمد هاشم میرزا مؤتمن‌الملك - دکتر اسمعیل‌خان - آدینه محمدخان حاجی محمد کریم‌خان - معتمدالتجار - قوام‌الاسلام ارباب کیخسرو - حاجی شیخ‌علی - آقاشیخ رضا - نجات - حاجی میرزا رضاخان - اسدالله میرزا — اسدالله خان - حسنعلی خان - افتخار الواعظین - آقایانیکه رد کردند بقرار ذیل اند.

آقا سیدحسین کزازی - مصدق الملك - حاجی آقا مجتهدشیرازی - آقا سیدمحمدرضا - وکیل‌التجار آقا سید حسین اردبیلی - دکتر علی خان - میرزا محمد صادق - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - تقی زاده ادیب التجار - صدیق‌حضرت سلیمان‌میرزا.

(معاضد الملك اظهار داشته عده حضار ۶۰ ورقه سفیدچهل ودو - آبی سیزده امتناع پنج.

رئیس - حالا درکلیه بودجه وزارت جنك رای‌میگیریم

اسدالله خان - هنوز کامل نیست باید فصل دومش هم بیاید به مجلس خوانده شود آن وقت رای کلی‌بگیرید.

(ذکاء الملك - راپورت کمیسیون بودجه را راجع بتمام بودجه نظام قرائت نمودند مجموع تصویب‌شده‌عبارت بود از ۴۱۹۹۰۳ تومان.

مؤتمن‌الملك - بنده عرض میکنم فصل به فصل نمیشود رای گرفت برای اینکه ماموادرا حدودمعین کردیم دراینوقت‌راپورت کمیسیون بودجه در باب بودجه وزارت داخله را ذکاء الملك شروع بقرائت کردند آنگاه‌شروع به‌مذاکره در کلیات بودجه موقتی وزارت داخله گردید.)

رئیس پس از قدری مذاکره اظهار داشتند درکلیات این بودجه مذاکره بقدر کافی شد حالا داخل می‌شویم بموادش ماده اول که راجع بدائره وزارت بود قرائت شد پیشنهاد وزارت داخله ۷۸۰ تومان اصلاح کمیسیون ۴۴۰ تومان در این‌موقع ازطرف رئیس اجازه تنفس ده دقیقه داده شدپس ازده دقیقه مجدداً مجلس منعقد درتحت‌ریاست‌آقای ممتازالدوله نایب رئیس دوم مذاکرات لازمه‌درباب مطلب مطرح شده گردید.

نایب‌رئیس - حالا باصلاح کمیسیون رای می گیریم هر کس تصویب‌می کند ورقه سفیدبیندازد

(پس از استخراج آراء معلوم شد اشخاص مفصلة‌الاسامی قبل قبول کردند یکنفر آقای شیبانی رد کرد وپنج نفر امتناع دادند.

قبول کنندگان:

ممتاز الدوله - میرزا ابراهیم خان - دکتر امیرخان - وکیل‌الرعایا - آقا شیخ رضا - حاجی شیخ‌علی - عزالملك - ادیب‌التجار - آقای‌قوام‌الاسلام - نجات - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - ذکاء الملك — مرتضی‌قلی‌خان - مصدق‌الممالك - آقای‌حاجی سیدنصرالله اسدالله میرزا - وکیل التجار - آقا سید جلیل — معزالملك - لسان‌الحکماء - آقا سیدحسین کزازی مؤتمن‌الملك - افتخارالواعظین - حاجی آقا مجتهد حاجی‌میرزارضاخان - فاتح‌الملك - محمدهاشم‌میرزا — نواب - آقای نوبری - منتصر السلطان - اسدالله خان - متین‌السلطنه - میرزا داودخان - معتمدالتجار ارباب کیخسرو — صدرالعلماء - حکیم الملك - حاجی محمدکریم خان - آدینه محمد خان - تقی زاده - فهیم‌الملك - صدیق حضرت - معین‌الرعایا عده حضار ۵۹ سفید ۴۳ امتناع ۱۵ رد ۱

نایب‌رئیس - این فقره تصویب شد باقی این بودجه می ماند برای جلسه آتیه حالا شروع می کنیم بانتخاب شش نفر برای کمیسیونی که آقای نواب پیشنهاد کردندبرای‌رسیدگی‌بقروض‌دولتی

مؤتمن‌الملك - برای استیضاح نان‌معاون وزارت داخله را خواسته بودند کجا تشریف‌بردند

رئیس - حالشان بهم‌خوردرفتندماندبرای ۳شنبه

اسدالله‌میرزا - گمان میکنم روز شنبه‌باید بیایندبرای اینکه مسئله نان‌خیلی اهمیت پیدا کرده ملاحظه حال عموم راهم باید کرد بدانیم اقدامی کردند یاخیر؟

وحیدالملك - خوب‌است ماده ۵۶ نظامنامه داخلی‌را قرائت کنند - (معزالملك‌ماده۶۴ نظامنامه داخلی را قرائت کردند مشعر براینکه قبل و بعد هر جلسه‌وزراء ومعاونینشان‌حاضر باشند برای‌سئوالات وقبل ازوقت باید ایشان را ازسئوال مطلع ساخت

وحیدالملك - خوب‌است درهر جلسه‌دربدو آن جلسه وزراء یانمایندگان ایشان تشریف داشته باشند برای جواب سئوالات.

رئیس - اینکه‌نمیشودهمه روزه ازکارشان‌باز باشند برای‌حضوردراینجاویکی‌دیگردراینجا میگوید که باید قبل از وقت بآنها خبر داد هر وقت لازم باشدالبته‌اطلاع میدهیم تاحاضر شوند.

(دراینوقت پیشنهاد آقای نواب درباب تقاضای تشکیل کمیسیون برای رسیدگی بقروض دولتی قرائت شد.)

رئیس — در این باب لازم نیست که داخل مذاکره شویم برای اینکه در جلسه قبل مذاکره‌شد که از شعب انتخاب شود گفتند خیر باید از مجلس انتخاب شود.

مرتضی‌قلیخان — بنده راجع بنظامنامه داخلی عرض دارم اولا اینکه باید دانست اشخاصی هستند که قابل انتخاب باشند ودر دو کمیسیون عضویت نداشته باشند یاخیر بعلاوه بنده گمان میکنم خوب است اینکار راجع بشود بکمیسیون خارجه بواسطه اینکه هم کمیسیون خارجه کار کمتر دارد وهم‌اعضاء آنجا خیلی صلاحیت دارند برای اینکار بنده‌پیشنهاد میکنم که رجوع شود بکمیسیون خارجه.

اسدالله میرزا — جواب این است که این مسئله‌رابایددر نظر داشته باشند که کمیسیون موقتی فوق‌العاده مستثنی است از کمیسیون های دائمی‌زیرا این کمیسیونها غالباً برای یکروز دو روز اتفاق می‌افتد وغیر از کمیسیونهای دائمی است و اما آن اظهار آخری که فرمودند رجوع شود به کمیسیون خارجه البته بسته است برأی‌مجلس ولی‌میخواهم‌عرض کنم که کمیسیون خارجه خیلی کار دارد ولی ازمجلس می‌پرسید چه عیب دارد.

رئیس — دراین‌باب سابق مذاکره شده‌است وگفته شده است که باید یك کمیسیون تشکیل شود ولی اینکه میفرمایند این کمیسیون بطور فوق العاده است باید رعایت نظامنامه را نمود که کی‌ها قابل‌انتخاب هستند بنده عرض میکنم که این نکته را درباره سایر کمیسیونها که انتخاب کرده اند نگرده اند واگر بنا شود که رعایت کنید الساعه شما یك کمیسیون فوق‌العاده دارید که اگر ملاحظه این‌را بکنید که اینماده از نظامنامه داخلی را شامل آن عده بدانید آنها هیچ کدام از دوازده نفرشان قابل انتخاب نیستند.

صدیق‌حضرت - اگر این کمیسیون یك‌روزه ودو روزه بود همینطور بود که میفرمائید لیکن این کمیسیون خیلی طول خواهد کشید اقلا یکماه طول میکشد وبرای اینکار ما نمیتوانیم اشخاصی که در دو کمیسیون عضویت دارند انتخاب کنیم از این جهت بنده هم‌تصویب میکنم پیشنهاد آقای‌میرزا مرتضی‌قلی خان راکه رجوع شود بکمیسیون خارجه.

حسینقلی‌خان‌نواب — اجازه ازمجلس می خواهم که عقیده خودرا عرض کنم و آن این است که اگر مجلس کمیسیون مخصوص دیگری تشکیل کند خیلی اهمیت دارد و عقیده‌ام این است‌که رجوع به کمیسیون خارجه نشود ودر مجلس انتخاب شود.

(عزالملك ماده پانزدهم نظامنامه داخلی‌را قرائت نمودند.)

رئیس بعضی از آقایان عقیده‌شان به این است که رجوع شود به کمیسیون خارجه بعضی دیگر را عقیده براین‌است که کمیسیونی خود مجلس انتخاب کند حالا رأی میگیریم هر کس تصویب میکند که کمیسیون فوق‌العاده تشکیل شود قیام‌نماید (باکثریت تصویب شد)

ورقهٔ رای توزیع پس از جمع اوراق سه‌نفر آقایان ذیل برای استخراج‌آراء بقرعه معین‌شدند آقای صدیق حضرت. آقای عزالملك. آقای شیخ محمدقرار شدکه درخارج آراء را استخراج کنند

حسنعلی خان - پریروز بنده یك طرحی پیشنهاد کردم و تقاضای قرائتش را کردم ولی خوانده‌نشد.

نایب‌رئیس - رجوع شده‌است به کمیسیون مبتکرات هر طرح قانونی که پیشنهادشد رئیس‌می تواند رجوع کند بکمیسیون‌مبتکرات.

نایب‌رئیس - مطرح مذاکرات روز شنبه لایحه وزارت داخله در باب مالیات نواقل ولایحه وزارت فوائد عامه از بابت‌مالیات‌نمك‌وبودجه‌مجلس شورای ملی وبقیه شوربودجه وزارت‌داخله-راپورت کمیسیون بودجه در باب خرج راه ژنرال قونسول

www.iran-archive.com

اسلامبول - طرح قانونی جناب فهیم‌الملك در باب قانون تقاعد ایضاً راپورت کمیسیون بودجه در باب دادن سالی یکصدوبیست تومان به حاجی محمدتقی خان- راپورت کمیسیون خارجه در باب اصلاحات وزارت امور خارجه.

تقی‌زاده - بنده اجازه خواستم برای مالیات نواقل و نمك لکن اینها که یادداشت شد یکروز دوروز هم تمام نمی شود اقلا سه چهار جلسه وقت میخواهد این است که خواهش میکنم مالیات نواقل ونمك مقدم شود.

نایب‌رئیس - بلی روز شنبه بترتیب شروع بشور میشود اینجاهم که ملاحظه فرمودید مالیات نواقل ونمك را مقدم داشتیم.

اسدالله‌میرزا - یك لایحهٔ از طرف وزارت فوائدعامه پیشنهاد شده بود راجع به باغات دولتی و کمیسیون هم تقاضای فوریت آنرا کرده و این خیلی لازم است که بگذرد زیرا همین تازگی چهارصد خروار هیزم بریده اند و معلوم نیست برای چه برده اند و چون کمیسیون ملاحظهٔ اینرا کرده که در این لایحه خیلی فوائد برای دولت هست لهذا فوریتش را پیشنهاد کرده است شرائط صحیح خوب که بنظر کمیسیون هم خوب بود در این لایحه هست و هر سالی پنجاه هزار تومان برای دولت نفع دارد و ممکن است بده دقیقه از مجلس بگذرد وبعد اعلان کنند بطریق مزایده و مناقصه تا ده پانزده روز و اگر نگذرد پنجاه هزار تومان ضرر است بعضی از آقایان که اطلاع ندارند ممکن است بفرمایند که لازم نیست بمجلس بیاید همین‌طور باید این‌را اجرا کرد این امکان ندارد این بیست و پنج باغ سی باغ تا چهل باغ را باید فروخت و اگر کسی بخواهد بفروشد عرض میکنم عجله در فروش این باید کرد.

وحیدالملك - استیضاح از وزارت داخله در باب نان و گوشت خیلی اهمیت دارد ولازم است که روز شنبه این استیضاحات وسئوالات بشود.

نایب‌رئیس - عرض کردم خبر کردیم برای روز شنبه خودجناب وزیر یامعاونشان تشریف بیاورند واین استیضاحات خواهدشد.

ادیب‌التجار - البته استدعا میکنم استیضاحی را که آقای ذکاءالملك درمسئله نان و گوشت طهران خواسته اند روز شنبه موضوع مذاکرات قرار بدهید و همچنین در باب کسر حقوق چون اسباب تزلزل مردم شده است و بعضیها را حقوقشان را کم میکنند بعضی‌هارا نداده‌اند و نسبت اینهارا بمجلس داده‌اند استدعا میکنم این‌راهم روزشنبه بوزارت مالیه اطلاع بدهند حاضرشود.

رئیس - همانطور که گفتند البته از بابت نان و گوشت روزشنبه استیضاح خواسته میشود.

(مجلس چهل وپنج دقیقه ازشب گذشته ختم گردید)

صورت مذاکرات روزشنبه
پانزدهم شهر صفر ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ممتازالدوله نایب‌رئیس دوم تشکیل شد

(مماضدالملك خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کردند.)

نایب‌رئیس - ملاحظهٔ درصورت مجلس هست؟

ارباب کیخسرو - در صورت مجلس نوشته است اصلاحات شاهزاده سلیمان میرزاردشد درصورتی که درقابل توجه بودن او رای گرفته شد.

نایب‌رئیس - علت این است که این اصلاحات می بایستی ۲۴ ساعت قبل از وقت طبع و توزیع شود که معلوم بشود آیا قابل توجه هست یا نیست

وکیل‌التجار - اشتباه لفظی در صورت مجلس شده است که نوشته شده است ۶۰ گویا ۴۲ رأی باشد.

مماضدالملك - ۴۲ رأی نوشته شد است کمیسیونی که نواب تقاضا کرده بودند که مجلس انتخاب نماید برای رسیدگی باثاثیه سلطنتی درجلسه قبل انتخاب شد نتیجه استخراج آراء از قرار ذیل است:

نواب با ۴۳ رأی. مؤتمن‌الملك با ۴۱ رأی. تقی‌زاده با ۳۳ رأی. صدیق حضرت با ۲۵ رأی. اسدالله‌میرزا با ۲۲ رأی. آقای اسدالله‌خان با ۱ رأی انتخاب شدند.

نایب‌رئیس - این شش نفر انتخاب شدند برای کمیسیون خوب است یك وقتی را تعیین کنند که رئیس و نایب‌رئیس ومخبر خودشانرا معین کنند

صدیق حضرت - بنده استعفا دادم.

نایب‌رئیس - بجای صدیق حضرت آقای وکیل‌الرعایا است.

مرتضی قلیخان - مطابق قانون باید از نو انتخاب شود.

نایب‌رئیس - لایحهٔ قانونی است در باب مالیات نمك بطورکلی در او مباحثه میکنیم وقبل‌از اینکه شروع به مباحثه نمائیم گویاوزیرمالیه مطلب فوری دارند.

وزیرمالیه - عرض مهمی دارم وفوریت‌هم دارد درخصوص تعدید تریاك خاطر وکلای محترم مسبوقست که‌از اول اداره‌نظمیه تریاك‌رادرطهران منحصر کرد بیك شرکتی و آن شرکت هم معاملاتی کرد و بعد از انقضای مدت شرکت چون هنوزمجلس منعقدنشده بودیکقدری مدت شرکت امتداد یافت ولی چون مجلس منعقدشد ادارهٔ نظمیه خواست که باملاحظه وزارت مالیه این کار را بکند ویك ترتیب صحیحی بدهد وزارت مالیه تاملاتی دراین خصوص کرد دید این امر در یك شهر دون شهرهای دیگر مجری بشود چندان صحیح نیست وخیلی خوب است که این تعمیم داشته باشد بتمام شهر ها ولی ملاحظه کرد دید که نمی‌تواند این شرکت‌را در همه شهر ها متداول کند مگردراول برداشت حاصل تریاك وا آن‌طرف‌هم برای اینکه این عایدی ازدست نرود و همانطور که عایدنظمیه‌میشد باقی باشد وبکلی قطع‌وبرداشته نشود وزارت مالیه‌صلاح دانست همان ترتیبی که نظمیه داشت همانطورباشد ولی‌بایك اصلاحاتی که وزارت مالیه دراین کار میکند واین اصلاحات‌راهم تجاری که‌دراین کارهستند قبول کردندومثل همان‌ترتیب سابق است ترتیب جدیدی نیست ولی چون مداخله وزارت‌مالیه‌دراین‌به‌ترتیب جدیداست برای اول‌نوغان یك طرحی‌پیشنهاد به مجلس شده وبتصویب مجلس باین کار اقدام خواهد شد.

افتخارالواعظین - بنده‌عرض‌می کنم‌چون در کمیسیون عرایض هم شکایات زیادی‌ازتجار زد و ازتجار طهران می‌رسد که‌باندازه ۶۰ هزارتومان ضرر تریاك را درطهران ویزد داریم‌یااین شرکت از مابخرد یااینکه اجازه بدهند که ما آن‌راعجالتاً بفروشیم و الاهمه روزه از شرکاء ما تلگراف‌میرسد که ماندن تریاك اسباب ضرر است بنده می خواستم عرض کنم وزارت مالیه‌وقتی که‌این‌حرف‌رامیفرمائید ملاحظهٔ هم برای ضرر نکردن تجار در نظر داشته باشند.

وزیرمالیه - این اصلا حاتیکه بنده‌عرض کردم اقدام شده‌مخصوصاً درهمین مطالبی است که آقای افتخارالواعظین فرمودند آن شکایاتی که از تجار آمده بود آنها را درنظر گرفتیم بارضای آنها قراری داده‌ایم که بهمان ترتیب سابق است نهایت این است که بعضی نواقص داشت و بواسطه شکایاتیکه‌ازتجاررسیده بود آن‌نواقص‌اصلاح شد

نایب‌رئیس - حالادراین باب‌داخل‌مذاکره نمی‌شویم لابد لایحه‌دراین باب بمجلس خواهد آمد آنوقت مذاکره خواهیم کرد.

وزیرمالیه - بنده تصور میکنم این مسئله لایحه لازم‌نداشته باشد یك‌لایحهٔ کلیتاً برای‌احصار تریاك درسال آتیه پیشنهاد میشود برای اینکه از سال آینده شروع واقدام باینکار خواهد شد چون وزارت مالیه جدیداً مداخله میکند باین جهت خواستم اخطاراً عرض کنم.

نایب‌رئیس - بهرجهت داخل مذاکره این مطلب نمیشویم حالا شروع‌میکنیم بمذاکره‌درباب قانون نمك لیکن مذاکرات دراساس خواهد بود

(ذکاءالملك لایحه‌قانونی وزارت فوائد عامه را قرائت کردند.)

میرزااسدالله خان - دردستور مجلس‌اول مالیات نواقل است خوبست آنرا اول مذاکره کنیم

نایب‌رئیس - خواهیم رسید.

(راپورت کمیسیون قوانین مالیه را درخصوص مالیات نمك ذکاءالملك قرائت کرد)

وکیل‌الرعایا - بنظرم برای اینکه آنقدرمالیات تحمیل شده است خیلی عقیده وزیر را قابل تشکر میدانم وچیز خیلی کمی است فقط یك چیزدراینجا مراعات نشده است واواین‌است که تصور نکرده‌اند که یك مقدار ازتجارت هم شرکت دارند بانمك و آن دباغی است ودریك موقع خیلی نمك میخواهد می‌خواهیم ببینیم چه مقدار درنظر گرفته اندواقعاً می‌توانم عرض کنم که اگراین مبلغ را تصویب کنیم بتجارت دباغی ضرر میرساند خوب است مراعات آنها را بنمایند.

وزیرعلوم - عرض میشود در سایر ممالك معمول است که بجهت معدن آن شکل که بجهت خوراکی استعمال شودخارج میکنند و قطران میزنند واینکارصنعت میخواهد ولی ملاحظه کردم یك‌همچو صنعتی که‌محتاج‌به نمك‌زیادی‌باشدندیدم باین جهت متعرض نشدم واین هم چاره‌اش ممکن است باید نمك را ازآن‌حال‌خودش‌خارج کرد که‌بکارخوراکی‌نخورد.

www.iran-archive.com

میرزا مرتضی قلیخان — در این باب مفصلا مذاکره شدو فقره حاجت است یکی اینکه آقای وکیل الرعایا اظهار کردند و یکی گوسفندی که دربهار بمصرف میرسددراین باب در کمیسیون خیلی مذاکره شدووزیر عوائد عامه فرمودند که من مخصوصاً در این باب اقدامی خواهم کرد و راه سهلش راهم دارم که بقیمت خیلی نازلی خارج میشود ولی طوری میشود که بمصارف شخصی نتوانند برسانند باین جهت این ملاحظه شده است

حاجی فاتح الملک - بنده تصویب میکنم این ترتیب را فقط پنج تومان را زیاد میدانم.

آقاشیخ ابراهیم — مادر مواد گفتگو نمیکنیم.

وکیل التجار — بنده این مسئله را اهمیت میدهم اگر بیك نظر مخصوصی ملاحظه کنیم ملتفت میشویم که مقدار زیادی نمك در دباغی استعمال میشود بدون آنکه یك چیزی عاید ما شود اگر یك چیزی بمالیات نمك افزوده شود گمان نمی کنم ضرری به تجارت بزند بلکه گمان میکنم فایده به مملکت عاید میشود وضرر هم به تجار نمی خورد و اگر درموقع عمل چیزی دیده شد ممکن است چاره اورا بکنیم

وکیل الرعایا — چون فرمودند که ممکن است تحمیل برای صنعت دباغی و افزودن براو چون بنده از ترتیب مطلعم این مطلب می تواند اسباب شکایت بشود و اگر بشکایت آنها التفات بشود نمیشود مجلس صرفه آنهارا درنظر بگیرد و گمان میکنم آنچه را که فرمودند وآنچه که بنده عرض میکنم که در موقع پس میدهند او کافی باشد بعد داخل درجزئیات میشویم

وزیرعلوم - عرض میشود در آن مسئله که بجهت صنایع این مالیات طرح شود عرض کردم که این مالیات درهمه جای دنیا هست ولی در این مسئله دباغی بنده چون آن اعداد را که باید بدست بیاورم نیاوردم بجهت اینکه فرضاً اگر برای یك خروار چرم پنج من نمك لازم باشد این میشود دو قران دریك خروار چرم که صد تومان قیمت دارد این هیچ قابل رعایت نیست و اگر که در خرواری صد من یا دویست من نمك لازم باشد آنوقت قابل ملاحظه خواهد بود اما در مسئله قیمت نمك که فرمودند خارج ازموضوع است لازم شد که بنده در اینجا عرض کنم که درهمه جای ممالك مرسوم است که یك مالیاتی بنمك بسته اند و حالا از یکطرفی هم باید دانست که مخارج مملکت را اهل مملکت باید بدهند و در مملکت ما تا حال یك همچو تحمیل زیادی باهل مملکت نشده است وهیچ قسم ازاینطور مالیاتها بسته نشده است واین اول مالیاتی است که بسته میشود عقیده بنده این است که این ملاحظه را در مالیات ۲ یا ۳ یا ٤ باید کرد حالا آنقدر اهمیت ندارد بجهت اینکه نصف آن کار را که در جاهای دیکر میکنند ما میکنیم واین هم معلوم است که برای اخذ مالیات باید یك مبلغی مخارج اداره کرد مثلا اگر خرواری پنجهزار مالیات بندیم باید هم بتواند خرج اداره را بدهد وهم یك چیزی بدولت منفعت برسد.

آقاشیخ ابراهیم — این مذاکرات در باب رد کلیه است یا قبول کلیه ؟ (گفتند بلی) گفتند این صحبت که درمواد است کلیة اینرا قبول خواهید کرد یا در این را رأی بگیرید بعداز آن درمواد مذاکره کنید.

مرتضی قلیخان - کلیة خاطر نمایندگان را متوجه میسازم درموقعی که عامه اهالی حاضر هستند بجهت همه طور فداکاری این یکمالیات قوی نیست بواسطه آنکه درنان دریکمنش یکسیر نمك استعمال میشود واین نسبت بخوراك یکنفر چقدر میشود پس اگر ملاحظه بفرمائید شاید در سال دو هزار تحمیل شود فقط چیزی که هست این است برنج در سفید کردنش یکمقدار زیادتر لازم است.

نایب رئیس - مباحثه را بطور کلی ختم میکنیم ورأی میگیریم هریك از آقایان رأی میدهند که داخل درمباحثه مواد بشویم قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت شد.)

(دراین موقع شروع بشور موادقانون شد و از ماده یك تاشش که ماده آخری قانون بود ماده بماده بقدر کفایت شور شد.)

نایب رئیس - مباحثه ماده بماده لایحه نمك تمام شد و برای شور ثانوی مجلس باید رأی بدهد یعنی برای اینکه ماده بماده رأی گرفته شود پنجروز دیکر باید فاصله داد بعد مجلس درهرماده رأی خواهد داد.

وزیرعلوم — میخواستم متذکر شوم خاطر نمایندگان را که ازاینمدت پنجروز تجاوز نشود.

نایب رئیس - بجهة اینمسئله باید مجلس رأی بدهد ولی گمان بنده این است برای اینکه ماده بماده رأی بگیریم آنروزیکه شروع میشود همان روز رأی خواهیم گرفت ذکاءالملك امروز ازمعاون وزارت داخله استیضاحی میخواستند راجع بعمل نان.

ذکاءالملك - بلی استیضاح میخواستم ازوزارت داخله..... (دراینموقع مؤتمن الملك برخواسته تقاضا نمودند که من سئوال خودم را که راجع بعمل نان است ازمعاون وزارت داخله مینمایم بعد آقای ذکاء الملك استیضاح بخواهند.)

مؤتمن الملك - بنده میخواستم بدانم آیا صحت دارد که بلدیه تکلیف کرده است بنجازها که یك مبلغی ببلدیه بدهند این یکسئوال وسئوال دیگر این است که وزارت داخله درباب کمی نان که شبها تا سه چهارساعت ازشب رفته تمام فقرا معطل نان هستند و هیچ نان پیدا نمیشود چه اقدامی کرده است جواب بنده را معاون وزارت داخله بفرمایند.

معاون وزارت داخله - اینکه میفرمائید بلدیه قرارداده است که یکوجهی ازخباز بگیرد اینمسئله با اطلاع وزارت داخله هیچ اقدام نشده است بنده هم شنیده ام ولی بلدیه را منع کردم و این نخواهد شد واما درباب عمل نان که میفرمائید این را گمان میکنم علت اصلیش را اگر ملاحظه فرمائید معلوم میشود این است وقتیکه اولیای امور سابقه ما نتوانستند که ملاحظه ( ) را حفظ کنند غالباً این نوع کارها باین نوع گرفتاری زراعتی وارد میشود تقریباً درهشت سال قبل نرخ گندم خیلی بالا رفت بطوریکه لابد غالب آقایان نظرشان هست که به ۲۵ و ۲۰ تومان رسید که محتاج شدند ازخارج گندم بیاورند معلوم است وقتیکه جنس گندم اینطور ترقی کرد دولت سعی میکند که بیشتر گندم بکارند و زراعت بردارد وقتیکه زراعت بیشتر کردند همینطور سال بسال سعی میکنند که زراعت بیشتر کنند وقتی گندم بیشتر شد سعی میکنند که ( ) بیشتر بشود و یك افزایشی در زراعت پیدا بشود و معلوم است وقتیکه افزایش در زراعت پیدا شد یك نقصانی در قیمت زراعت حاصل میشود طوری شد که پارسال وپیرارسال نرخ گندم رسید به پنج تومان وشش تومان تا چهار تومان همینطور که شد ازیکطرف ترتیب رابرهم زدو از طرف دیگر وسائل زراعت کم شد زارعی که باید کار بکند کار کرد امانه در زراعت گندم دید زراعت گندم فایده نمیکند آنوقت چیز دیگر کاشت لوبیا کاشت تخم دکاشت طبیعت که یکی از وسائل زراعت است مساعدت نکرده یکی از وسائل زراعت بصناعت وسرمایه است که آنهم در این مملك تنزل کرده تصور نفرمائید یك مقداری زراعت سرمایه رعیت است که باید آنرا بفروشد و صرف معیشت خود نماید وقتیکه گندم خرواری ده تومان پانزده تومان بود همه طور میتوانست معیشت نماید ولی حالا که خرواری به ٤ تومان رسیده است خیلی گذرانش سخت میشود این است که عمل نان قدری مغشوش شده است ویك چیز دیگر هم درکار بود که وزارت داخله جداً منع کرد واو این بود که بلدیه میخواست فروش گندم را منحصر کند معلوم است وقتیکه بناشد دریك قیمت نازلی گندم فروش برود دیگر گندم بطهران نمیآورند باین جهة وزارت داخله به بلدیه گفت که مجلسی فوق العاده تشکیل بدهند وقرار قطعی دراین باب بگذارند بلدیه هم اهمال کرده یعنی رئیس بلدیه استعفاء کرده و استعفای ایشان هم قبول شد و تا رئیس دیگر برای خودشان انتخاب نمایند طول خواهد کشید بنده هم دیدم که اگر منتظر باشم تعیین نرخ را بلدیه بکند این خیلی طول میکشد خودم رؤسای خباز ها را خواستم و با ایشان قرار گذاردم که بطور خیلی صحیحی که فراوان و خوب باشد بمردم بفروشد و التزام هم ازایشان گرفتم و بآنها قدری انعام و احسان هم شد که نانرا بدون کم و کسر با کمال خوبی بفروش برسانند واین مطلب فقط در تهران نیست مطابق اخبار تلگرافی که میرسد درهمه جاهست در قزوین هست درقم مسئله عسرت نان هست انشاءالله اقدام خواهد شد.

مؤتمن الملك - دوساعت تقریبا معاون وزارت داخله حرف زدند ولی بنده متقاعد نشدم به دلیل اینکه چندسال قبل چند نفری جمع شدند و خواستند ازمردم پول در بیاورند میروند در خانه یك وزیری رامیزنند و باسم ملت پرستی و نوع پرستی واین ترتیبات که مامیخواهیم مملکت مشروطه شده است باسم نوع پرستی واین اصطلاحات که خودشان بهتر ازاینها بلدهستند بوسائل عدیده یك چند نفری مردم رابیرند ونان مردم رامنحصر بکنند بخودشان وهرچه میخواستند بکنند ویکشب هم بنده دراین مجلس ازوزارتمالیه سئوال کردم که آیا صحت دارد که بلدیه میخواهد انحصار خرید گندم را به کمپانی بدهد بعدیدند چون قانونی نیست فرمودند خیر اینطور نیست وآن کمپانی بهم خوردولی مقصود آن اشخاص این است که بروند اطراف طهران هر چه گندم هست بخرند وبیاورند درانبار خودشان بریزند وازطرف دیگر بلدیه راتهدید کنند که بخباز بگوئید روزی دویست تومان باید بدهند آنوقت نانواها هم

میترسند و دکانهای خودرا می بندند در آن موقع اینطور بمردم وا نمودمیکنند کهمجلس شورایملی فروش گندمرا منحصر کردهاست بچند نفر واین سبب شده است که آمروزنان اینطور شدهاست و بنده عرض میکنم وزارتداخلهچرا بهتکلیفخودش عمل نمیکند یکبلدیه حق ندارد بهیچوجه باینکار اقدام نماید وقتیکه بعدازپنج روز زحمات وصدمات بمردم فقرا رسید آنوقتبایدیک استیضاحیازمعاون وزارت داخله بخواهم کهحاضر بشوند وقتیکهحاضر شدند جواب بدهندرئیس بلدیه استعفا کرد بلدیه حق ندارد ایناقدام رابکندچرا ایناقدامرامیکند چرا وزارت داخله بهبلدیه نمیگوید تویک حقوقی داری ازوظیفه خودت خارج نشود اگرخارج شد منفصلش مینماید چرا وزارتداخله دراینگونه امور کوتاهی میکندمدتیاست که ۲۰۰۰هزارنفررا بینان گذاشتهاند منایطور قانع نمیشوم باید جوابهای معاون وزارت داخله مطابق سئوالات بنده باشد .

نایبرئیس - میتوانمعرض کنم کهاین ازدائره سئوال خارجشده بلکه استیضاحاست .

معاونوزارتداخله - عرضمیکنمازباب کمپانی که میفرمایند وزارت داخلهتکلیفی داردچرا به تکلیفخودرفتار نمیکند آنوقتیاست کهبه بیند بلدیه یک کاریرا ندانسته کرده است بلدیه خواست کهیک کمپانینانتشکیل بکند بعد از آنکه با وزارت داخلهمذاکره کرد جلوگیری شد کهاینکار نشود بنده قدغنکردم اگر کمپانی غیرمعلومهرچه گندمها شانرا بیاورند توقیف کنند .

ذکاءالملک - بندهمیخواستم استیضاح نمایم ولی بیانات بندهرااغلبشرا آقایمؤتمنالملکفرمودند عرض میکنم کهاز حیث آنکهامورطبیعیاگریک اندازه باعث اینطور موافع شود شاید ولی باین اندازه ممکننیست کهسبب شود که آنقدراسباب عسرت بشود امروزنان شهرطهران بایندرجه کهبد شدهاست همینطور یک امری است مصنوعی لیکن ملاحظه اینکه معاون وزارت داخله فرمودنداقدامات شده بنده استیضاح خودم را مستردمیدارم تابعدها به بینیم چه اقدام میشود وهم چنین استیضاح بنده منحصر بانفرنان نبود درباره گوشت هم میخواستم عرض کنم چون استیضاح خودمرا مسترد داشتم برای گوشتهم یادآوری میکنمکهاینخیلیمطلب بزرگی است باید وعدههای معاون وزارت داخله صورت وقوع پیدا کند .

آقا سید حسین اردبیلی - بندهیکعرضی دارم خیلی اهمیت دارد .

نایبرئیس - اگرراجعاستبانرنانوگوشت گذشت اگر میخواهید استیضاح آقای ذکاءالملک راکهمسترد داشتند پسبگیرند باید کتبی باشد .

معاون وزارت داخله - بنده استیضاح غیر کتبی رانمیپذیرموبعلاوه مخالف ماده ٤٤ نظامنامه داخلی مجلس شورای ملیاست .

نایبرئیس - بندههم نمیتوانم مخالفنظامنامه رفتار نمایم مگراینکهوزیرقبول نماید (دراینموقع مادهٔ ٥٣ رامیرزاداودخان قرائت کرد .)

تقیزاده - اینکه میفرمائید استیضاح باید کتبا باشد همین ماده که میرزاداود خان قرائت کردندجواب بود مجددا (ماده٥٣ را معاضدالملک قرائت کردند) .

آقاسیدحسین اردبیلی - فرمایشات معاون وزارت داخله اگرچه خوب است ولی بنده متقاعد نمیشوم لهذا بنده اعاده میدهم فرمایشاتذکاءالملک و مؤتمن الملک را میفرمایند که ازرؤسای نانواها التزام گرفتم ولی معذالک امروز از آنروز هائی است که تحصیل نان باعث گرفتاری شده است و فقرا وضعفائی که باید خودشانبرای عیال خودشان تحصیلنان کنند این مطلب سبب شده است که بکلی ازکارخود باز بمانند وجلو دکان نانوامعطل بمانند برای گرفتن یکچیزی که تقریباً نانیست هیچ قوه ندارد مدتی وقت خودشان راصرف کنند بنده گمان میکنم اینزحمتی که برایعموممتوجه شدهاست نهفقط برای ضعفا اگر کاملامسبوقمیشدند پیشازاین متوجه میشدند وبنده کاملا برای اثبات حقانیت خود یکو از آننانهاراکه امروز خریدهام ونتوانستم بخورم الان همراه حاضراست (و نان را درآورده نشان دادند) وبندهعرض میکنم حاصل زحماتماوحاصلزحمات تمامملتاین بود کهراحتباشیم دیگردچار صدمات استبدادیسابق نباشیمحالچقدر از ضعفا بی نان میگذرانند بنده استدعا می کنم پیشازاین توجه فرمایند کهاسباب آسودگی عامه فراهم آید .

معاون وزارت داخله — بنده نمی توانم عرض کنم از بلدیه قصور نشده است ولی عرض می کنم کمال اهتمام شده است و میشود وتعهدی که کردم بازهم میکنم کهازامروز ببعد امیدوارم طوری شود که نانوگوشتتحصیلش خیلی آسان شودوفراوان بشود وازهر جهتاسباب آسایش راحت اهالی فراهمآید ولییک نکته دیگر استعرضمیکنم گندم کماستباید گندم آزادباشدوقتیکه آزادشد فراوان میشود کم کم هم بهتر میشود و هم نرخش پائین میآید پس اینطور که ملاحظه شد بنده امیدوارم که چندروزی نگذرد کهمسئله نان بخوبی بگذردو فراوان بشود .

تقیزاده - بنده ملتفت نمیشوم اینمطلب راکه میگویندقصوراز طرفوزارت داخلهنشدهاستازطرف بلدیهشدهاست مثل اینست که بلدیه بگوزارتخانهدیگری استیابگویند نظمیه فلان قصور را کرده است اگر اینطور باشد باید فرداً فرد را مسئول مجلس بدانیم تمام شعبات وزارت داخله وتمام اداراتی که در تحت وزارت داخله هستند اگرقصور کنند مثل این استکه وزارتداخله کرده است وزارت داخله مسئول است درمقابل مجلس اگرفلان اداره فلان کاررا کردوزارت داخله میتواند فلان مجازات رادرحق او مرعی بدارد این ترتیبراگمان میکنم مجلس بپذیرد و قانع شود ولی ازهشت ماه باینطرف این زیاده رویهای بلدیه را دیدم و گمان میکنم همچو ادارهمستقلی حتی در هیچکدامازوزارتخانههادرممالکنیستوخیالمیکنم اینحرکات آنها برخلاف آن حقیاستکه بآنها داده شدهو اینمطلب درحقیقت ثابت استکه بلدیه ازنانواها پولی گرفته است واینبرخلاف قانون اساسیمملکت وبرخلاف آنچه وزراء مسئول هستندهست درادارات وشعبههای دیگر هم این حرفرامیشنوم کهبلدیهفلان پول رامیگیرد وفلان پول را میگیرد بایدهیئتوزراء کلیتاً بدانند که هیچ پولی از مملکت گرفته نمیشود مگرماهاکه نماینده ملت هستیم تصویب کنیم که آن پول رابگیرند و بفهمیم که بچه مصرف میرسد و الا بغیر از اینطور دیگر نمیشود و ما برای این اینجا نشستهایم کهیک پولهیچکس نتواند از کسی دیگر بگیرد و بندهابداً متقاعدنمیشوم مگراینکهوزارتداخله برای اینحرکت خلافی کهبلدیه کرده است ومخالف تمام قوانین استاورا تنبیهسختنماید کهمن بعدمرتکب اینگونه حرکات نشوند و الا وکلاء مجبور میشوند که نان را بیاورند در مجلسدر حضور خود وزیر نشان بدهند .

معاونوزارتداخله - بندهخیلی تأسفدارم از اینکه یک مذاکره در این مجلس میشود از اینکه میگویند بلدیه یکپولی ازنانوا گرفته استبندهمیدانم که بلدیه نمیتواند پولبگیرداگر گرفته باشدمسلماست که میتوانم بلدیهرا منفصل کنم اما اگر پول نگرفته باشد یک گفتگوئی کرده باشد یا خیال کرده باشد که یکپولی بگیرد وبعد نگرفته باشد یکهمچوبحثی بر بلدیهوارد نیست وبنده عرض کردم که انشاء الله تا چند روز دیگر طوری خواهد شد کهنان و گوشت فراوان باشد چند روز است که بنده آرام ندارم معاون بلدیه را میخواهم اجزاء حکومت را میخواهم و خود رؤسای خبازها را میخواهم و مشغول هستم وزارت داخله دیگر چهبکنند .

وکیل الرعایا - درضمن این بیانات آخری می خواهم عرض کنم که اگر نان گندم بما بدهند که غیر از اوچیزی نداشته باشد وبهمه هم همان طور میدهند این یک اثربزرگی ندارد یک کاری که باید وزارت داخله بکند این استکه در هر جای مملکت مارسم است این گندم همهاش نان کندم باشد اگر درهرجای مملکت مارسم است نانجودر همهاش نان جو باشد و امیدوارم که باین تعهدات وزارت داخله انزمان خیلی خوب بشود ولیکن در خصوص گوشت بنده گمان می کنم اگر وزارت داخله تعهد هم بکند نمی تواند از عهده تعهد بر آید بجهت اینکه خیلی خراب شده است و گمان ندارم بتواند متعهد بشود خیلی کار مشکلاست

اسدالله میرزا - هرعیب ونقصی کهدر کار ها پیدا میشود باید اول سبب آنرا پیدا کرد آن آن وقت کاررا صحیح کرد واین مسئله اساسیاست آنچهتحقیقات شده است یکی از دلایل بدی نان امروز نیامدن گندم است در این ولایات با اینکه بیرونیها می ترسند که گندمشان کم بفروش برسد قریب ۲۰۰۰ هزار خروار امروز دراینشهر گندم است واین قدرراکه امروز محتکرین ضبط کردهاند برای این است که بعد از این از آن فایده ببرند بنده عقیده ام این است که امروز وزارت داخله حق عرفی شرعی قانونی دارند که جلوگیری از این احتکار بکند بجهت اینکه این اشخاصی که احتکاررا کردهاند خیال اینرا دارند که دریک وقتی گندم را بقیمت زیاد بفروشندامایکمسئلهایست که فراموش شده است وآن اینست که حساب کنیمبه بینیمتا سرخرمن گندم برای طهران داریمیانداریم اگر نداریم تهیه کنیم گمان می کنم تا سر خرمن ٤٠ - ٤٥ هزار خروار گندم لازم داریم در این

شهر بیشتر از ۲۰ - ۲۵ هزارخروار گندم نیست از نقاط نزدیکی که گندم اضافه دارند وبدرد محل خودشان نمی خورد خریداری شودو آنجاهائی را هم که وزارت داخله می گویند وضع گندمشان بد است از همان نقاط نزدیك خودشان گندم وارد بکنید حالا بعضی ها میگویند که بالطبیعه وقتی که پول خوب دادند همه میآورند شاید کسار دیگری پیدا کردند که صرفه اش ازاینکار بهتر باشد حالا مردم را معطل نکنند که ایشان گندم بیاورند بنده گمان می کنم که یکی ازوظایف حکومت یامجلس شورای ملی است اگرچه مجلس قانونی است ولی در این باب یك نظاری بکنند وحفظ آسایش اهل مملکت را خاصه اهل طهران را بکنند باین‌جهت بنده لازم می دانم که نرخ گندم را یك میزان معینی قرار بدهند که اسباب این شود مردم گندم بیاورند و عقیده ام این است که این ده تومانی که کرده اند بسیار خوب است ولی تعهد باید بکنند که‌ازیك‌من یکقران‌بیشترنفروشند

نایب رئیس - چند نفر اجازه خواسته‌اند" وپنج‌شش‌نفر تقاضای‌رای‌ساکت نموده اند وازطرف آقای معاضدالملك این رای تقاضاشده‌است .

وکیل‌الرعایا - عرض میکنم که‌خیلی خوب است بنده‌میزان لازم شهررامیدانم باین جهت‌عرض میکنم که‌میزان لازم‌شهر منتهی ۸۰ هزار خروار است واین مقدار تاسرخرمن کافی است وبعلاوه‌بنده شنیده‌ام که یکقدری هم گندم دیوانی است فقط چیزی که هست باید علت‌این ترتیبات راپیدا کرد نه اینکه‌فقط دفع کردبلکه باید تنبیه سخت کرد تا بعد مرتکب نشوند وبعدازاین‌دچارزحمات‌نشویم

نایب‌رئیس - رای ساکت قرائت میشود .

(معاضدالملك باین‌مضمون‌قرائت کرد مجلس شورای ملی پس از استماع توضیحات‌معاون‌وزارت داخله مذاکرات مطلب‌مطرح شده راختم مینماید)

نایب‌رئیس — باین مضمون رای میگیریم هر کس تصویب میکند قیام نماید (اغلب قیام نمودند وتصویب شد)

پس‌رای ساکت باکثریت قبول شد حالاشروع‌میکنیم بلایحهٔ قانونی راجع بنواقلی که بطورکلی دراوشور بشود ولایحه وزارت داخله درباب مالیات نواقل با راپورت کمیسیون قوانین مالیه قرائت شد)

نایب‌رئیس-حالادرکلیه مباحثه نموده وشور کلی می شود .

میرزا براهیم‌خان - غرض‌ازعرضم این‌بود این لایحه که از طرف وزارت داخله پیشنهاد شده است گویا در مجلس سابق به ۱۶ فقره از این فقرات رأی داده شده‌است دیگر کمیسیون نبایستی جرح‌وتعدیل‌درآن کرده باشد بنده این‌را از مخبر کمیسیون توضیح میخواهم .

میرزامرتضی‌قلیخان .. همان قسم که فرمودند درمجلس سابق رای‌داده شده ولی آن‌رای صحیحاً دریك ورقه نوشته نشده که بصحه همایونی برسد وسمت‌قانونیت پیدابکند‌فقط ازمجلس‌شورای ملی داده شد و چون درشکه‌های کرایه را قبل از نوشتن این قانون مشغول گرفتن مالیات بودند و یك ترتیب صحیحی شده است که میتوانیم ما او را امروز مستند بدانیم و اصل مالیات هم یك طوری بود که‌ممکن‌نبود‌بطوربهتروصحیح‌تر آنرا اصلاح کنیم باین‌جهت‌خیلی اضافه‌براین مطلب‌شده وبطورصحیح اصلاح‌شد وخیلی کمتر ازآنچه سابق قرار داده شده‌بودبجهت رفاهیت‌حال عموم معین شده است .

اسدالله‌میرزا - بنده‌در این‌مسئله که‌مجلس سابق رای داده است عرضی ندارم ولی یك مطلب اساسی است که آنرا لازم است عرض کنم و آن این است که کمیسیون این رای راکه داده است در این‌باب شاید‌آن‌توجه کاملی راکه باید بکند نکرده است اساساً میخواهم بدانم که کلیهٔ میخواهند این را عمومیت بدهند بتمام مملکت یاانحصار بطهران دارد بعقیده بنده اگر عمومیت داده نشود خیلی بهتر خواهد بود ودلیل آنهم بعقیده خود بنده واضح است بجهت‌اینکه این مالیاتها جزو عایدی‌بلدیه است وهر بلدیه که‌میخواهند درآنجا یك‌همچو مالیاتی وضع کنند‌بعضی مقتضیات و ملاحظات درآن محل‌هست که باید آن ملاحظات را نمود مثلا شاید در طهران میتوانید بگوئید که مالی چهار قران بدهند ولی در کردستان نمیتوانید بگوئید این اندازه‌را بدهند باید انجمن بلدی‌اینجا یك‌همچو چیزی را بانجمن ولایتی پیشنهاد بکند و انجمن ولایتی بتوسط وزارت داخله بنظر مجلس برساند ومجلس بعد از مذاکره باکثریت تصویب نماید بنده‌که در اینجا نشسته‌ام نمیتوانم رأی بدهم که‌در گروس هم‌مالی پنج قران باید گرفت و تا آن اشخاصی که آگاهی‌دارند واز ترتیب آنجا مطلعند ودرمحل بصیرت دارند رأی آنها را ندانم نمیتوانم رأی خودرا اظهار نمایم مثل میآورم در یك شهر یایك محلی یك‌اسب درماهی هفت قران فرضاً مخارج دارد آنوقت همانقدر که در اینجا ازیك اسب مالیات میگیرید ازآن هم مالیات بگیرید گمان میکنم که این تعادل نشده است ولیکن باید گفت هر بلدیه یاانجمن ولایتی هرچه صلاح بداند نوشته بمجلس پیشنهاد کند ومجلس بحسب وسعت گنجایش آنمحل تصویب نماید .

میرزامرتضی‌قلی‌خان - دراین‌فرمایش که فرمودند بعضی فرمایشات کردند که خودش دلیل تعمیم است ماملاحظات‌خودمانرا کردیم وچیزی گفتیم که‌تعمیم داشته باشد برای تمام ولایات که میتوان در همه‌جا معمول داشت اینکه میفرمایندشاید دریك‌محل یك اسب در یکماه ۵قران‌خرجش باشد این‌خودش دلیل دادن مالیات اوست والا جائیکه چهار یا پنج تومان مخارج آن است چطور مالیات میگیریم باین جهت عرض میکنم که این مالیات طوری وضع شده است که درتمام جاها ممکن است معمول شود نه این که‌جائی باشد که ازاین مملکت خارج باشد وتاازآن اطلاع نداشته باشیم ودر هرنقطه که بلدیه تأسیس می شود باید اینمقدار گرفته‌شود واین بهتر ازاین‌است که‌خود بلدیه یکچیزی وضع میکند واسباب تشاجر بین بلدیه‌ها وحکام شود .

وکیل‌التجار — بنده میخواستم توضیحی دراین باب عرض کنم و آن این است که یك شهری که‌دارای اداره بلدیه شد و اطلاق شهریت براو شد وخواست یك‌اداره بلدی تشکیل کند برای تنظیفات آنمحل باید یك‌عایدی ازهمان محل معین‌شود آنجائی که نمیتوانند بدهند آنجا تعمیر کوچه نخواهد داشت وچراغ لازم نخواهد داشت واینقدری که فعلاتصویب شده میدانم که برای تهران کم است کمیسیون‌هم‌این را تصدیق کرده که برای شهر تهران این‌اندازه کم‌است باید من‌بعد ازاین علاوه براین پیشنهاد کنند واز وزارت داخله بخواهند‌واین‌قدر اقلی بوده است که‌فعلا تصویب شده‌است .

اسدالله‌خان - بنده موافق‌اظهارات‌شاهزاده اسدالله میرزا هستم وآن‌روزیکه این‌لایحه آمد بنده فردای آن‌روز عرض کردم که یك مالیاتی باید وضع کرد ودر این‌مملکت ولی درهر نقطه بحسب حال‌آن آنچه که آنجاگفته شد جوابیکه بنده‌را قانع بکنند‌داده نشد اولا برای‌چه درشکه را مطلق گفته اند اربابی وکرایهٔ اگرخواستند ملاحظه اینرا بکنند که‌درشکه زیاد خرابی‌میکند پس‌باید بیشتررا ازدرشکه کرایه بگیرند لیکن اعیان که درشکه دارند معاف خواهند بود ولی بواسطه ضیق اسباب حمل‌ونقل عوض اینکه ماااسبابی فراهم‌بیاوریم که اسباب حمل‌ونقل زیادباشد بوسائط نقلیه کمك میکنیم در صورتیکه می‌بینیم که بآن وسائط اگر خود شخص بنده بخواهم بتوسط آنها رفع احتیاجات خودرا بنمایم‌هرگز کمك‌نمیکنم وخودم یك درشکه نگه میدارم از آنطرف نوشتند اتومبیل پنج‌تومان و بنده عرض میکنم که هیچ نباید گرفت وباید معاف باشد بواسطه اینکه این چندجا مالیات میدهد وهم حق‌عبور میدهد وهم اینکه اینها روی مال‌التجاره میافتد دیگر آنکه اسب سواری را بااسب حامل نواقل یکقسم ملاحظه کرده‌اند و دیگر آنکه ممکن است که در طهران این‌تحمیل از برای بلدیه کافی نباشد زیرا که طهران وسط واقع‌شده‌است ولی‌در جائیکه بندریت دارد این مالیات زیاد است به‌جهت اینکه مال‌التجاره را باشتر و قاطر حمل ونقل میکنند وروزی هزار بار شتر وقاطر وارد میشود وقتی درست ملاحظه بفرمائید یك مال‌التجاره فرض بفرمائید از اصفهان حرکت میکند یکطور مالیات وحق ورود میدهد اینجا تمام میرود برسرآن باری که‌وارد میشود واگر ما بخواهیم فردا یك مالیاتی وضع کنیم دوبرابر وسه برابر خواهدشد دراینصورت بنده عقیده‌ام این است که خوب بود یکقدری بیشتر نظریات خودش را میکرد ومامهم آن‌اطلاعاتی که‌لازم است از برای اینکار تحصیل کنیم و آنوقت یك مالیاتی در اینکار وضع کنیم که من‌بعد دچار اشکالات نشویم وبهترین مالیاتها باشد .

تقی‌زاده - بنده‌اینکه‌فرمودند این‌قسمتها راخوب توجه‌نکردیم‌وگمان‌میکنند‌دلیلشان‌واضح‌است‌قبول‌ندارم اما اینکه ببعضی ولایات ظلم میشود و ببعضی ها ظلم نمیشود‌مابرای اینکار ملاحظه وقیامی قرارداده ایم واورا اتخاذ کردیم که آنچیزهائیکه اینجا وضع کردیم چیزهائیست که در کاشان یابندر عباس می‌شود گرفت وهمه ولایات این مقدار را میتوانند بدهند و بحالشان تفاوت ندارد لکن این را لازم میدانیم که دربعضی نقاط ده دو یاده چهار یاده پنج یاده شش زیاد بکنید واین را از برای انجمنهای ولایتی گذاشتیم امااینکه بایستی انجمن‌های‌بلدی دراینکار ملاحظه بکنند صحیح نیست بجهت اینکه ازمنافع عمومی بلدیه همین چیزهاست ربطی‌بانجمن ولایتی‌ندارد واگربگوئیم ازاین مقدارکه کمیسیون تصویب کرده کم است یااینکه ازدرختها بگیرندو ازدرشکه نگیرند بنده میگویم ازاین مقدار اگر کمتربشود آنوقت بلدیه نخواهیم داشت این‌مقدار بقدری است که دیگردر کمتر از او گمان نمیکنم

کسی رأی داشته باشد درخصوص اسبی که میگویند درماه هفتهزار یاهشتهزار خرج دارد این اسب اگر برای تجمل است صاحبش که یك اسب مثلا برای تجمل نگاهمیدارد میتواند هفتهزارهم برای مصارف بلدی بدهد و اگر باربار کش است هفت تومان بار می کشد هر چیز از وسائل نقلیه که شخصی است جزو تجمل محسوب میشود واگر بگوئید اسب وقاطر و سایر نواقل شخصیه باید کمتر بدهند برای اینکه کمتر خرابی میکنند این درماده دوم است واینکه نواقل کرایه را بانواقل شخصی مساوی کرده اند این در مجلس سابق چند روز مذاکره شد و بعضی از آقایان قبول نمیکردند که اربابی با کرایه مساوی باشد این دفعه هم مثل سابق شد ولی من شخصاً خیلی ممنون میشوم که اربابی را دوسه برابر نمایند واینجا ایراد من متوجه وزارت داخله میشود که اربابی را پنج قران وکرایه را بیست و پنج قران نوشته اند واگر میگویند اربابی خرابی کمتر میکند این را در نظر داشته باشند که اربابی جزو تجمل است و آن کرایه محل معیشت آن آدم است پس زیاد تر که گرفته نمیشود لااقل مساوی باشد واین مقداریکه ما اتخاذ کرده ایم آن مقدار اقلی است که می توان درتمام ولایات گرفت فرض بفرمائید اگر بناشود بطوریکه گفته شد بلدیه های بزرك و کوچك ایران هر کدام لایحه قانونی پیشنهادوزارت داخله نمایند ووزارت داخله بمجلس بفرستد چقدر وقت مجلس باید صرف آنها بشود ماتمام فکرها را کردیم که مالیات خیلی صحیح را مجلس امروز وقت پیدا نمیکند وضع کرد در صورتیکه هفته سه روز می نشیند باید وزارت داخله بحاکم آنجا بنویسد که بلدیه را مجبور کند که از خودم چیزی نگیرد ولایحه قانونی پیشنهادوزارت داخله کند واز آنجا بیاید بکمیسیون واز آنجا بمجلس معلوم است کار ما منحصر بتوانین مختلفه بلدی ها خواهدشد الان درتبریز یك چیزی از آنها میگیرند در اصفهان هم هرچه میخواهند میگیرند ولی نمایندگان ملت باید بدانند چقدر میگیرند وبچه مصرف میرسد بنده اعتقادم این است که غیراز اینموادطور دیگر نمیشود یعنی بهتر از اینکه نوشته شده است و الا باید وزیر داخله پس از تحقیقات خودش لایحه بفرستد و درمجلس مطرح شود این خیلی تفاوت دارد با اینکه بلدیه اصفهان اینها را بگیرد واگر لازم دارد یك چیزی بوزارت داخله بنویسد که من صلاح میدانم صدی پانزده بآنها داده شود واگر بخواهیم منتظر شویم که آنها لایحه قانونی بدهند خیلی طول میکشد باید بگوئیم هر ولایتی هرطور میخواهد سی خودش بگیرد سی خودش بخورد ما خیلی سعی کردیم در کمیسیون قوانین مالیه که آن چیزی که عایدات مملکت را میافزاید سعی کنیم که تأمین کنیم وچیزهائیکه قابل ندارد یادعوای شاهرود بسطام است آنرا اهمیت ندهیم اما در اینکه در راپورت کمیسیون دو شور لازم نیست و یکشور کافی است هرقسم میکنید حرفی ندارم

وزیر علوم - دراینکه مالیات باید عمومیت داشته باشد بنده موافقم باآقای تقی زاده که یکمرتبه برای تمام ولایات باید مالیاتی وضع کنیم که عمومیت داشته باشد ولی دراین باب فکرم حاضر نیست که در تمام ممالك مالیات نواقل را ازروی چه مقیاسی قرار داده اند ولی مال فرانسه نظرم هست فرانسه اول مملکت دنیااست ازحیث ثروت آنها مالیات نواقل را از اول مختلف کرده اند ولی کالسکه در شهر پاریس که هم مرکز مملکت فرانسه است ٦۲ فرانك است در اینجا ۱۸ تومان بکالسکه و همین طور بدرشکه ۱۲ تومان ونیم یاقریب به ۱۳ تومان بسته اند واین خیلی است که ما نمیتوانیم او را تحمل نمائیم ما از فرانسه دیگر تجاوز نمیتوانیم بکنیم که در پاریس که مرکز فرانسه است از کالسکه و درشکه سالی ۱۰ تومان میگیرند.

وکیل الرعایا - بنده هم عقیده مندم بااشخاصی که این مالیات را درتمام مملکت قابل الاجرا میدانند ودر رد فرمایشات حضرت وزیر حاضرم که عرض کنم که فرانسه چون خیلی محتاج نبودند کالسکه بزرگان خودشان را حواله ندادند و ما چون خیلی محتاجیم ناچاریم که بر کالسکه بزرگان خودمان یك چیزی ببندیم زیراکه جز بزرگان محل دیگر نداریم الان که این مالیات را برای بلدیه می بندیم اینطور میفرمایند اگر مجلس سنا میداشتیم چه میگفتند بندگان میکنم که در هر جای ایران هرجا که هست نواقل میتواند که متحمل کمترین مالیاتی که برای آنها امروز منظور شده بشوند وشاید هم همین مقدارها که اینجا حرف میزنیم از جیبشان بیرون بیاید ولی ما میخواهیم باین وسیله عاید دولت بشود وبنده چون این شور بطور کلی است در همان همراهم و تمام آنرا قابل اجرا می دانم.

حاجی مصدق الممالك — بنده اول که اجازه می خواستم عرض کنم که این موادی که اینجا نوشته شده ازشماره یك تاشماره ۱۲ درمجلس سابق تصویب شده است میخواستم عرض کنم چیزی که تصویب شده چرا باید دومرتبه مذاکره شود یاجرح وتعدیل شود ویکی هم تفاوت درشکه کرایه وشخصی است بادلایل میتوانم تعیین کنم که باید تفاوت داشته باشد یعنی کرایه بیشتر بدهد.

تقی زاده - ازروی چه دلیل

حاج مصدق الممالك - برای اینکه کرایه است ومنافع میبرد.

نایب رئیس - خوب است وقتی رسید داخل مذاکره مواد می شویم در آن موقع اینرا اظهار بفرمائید.

فهیم الملك - بنده درفرمایشات آقای میرزا اسدالله خان ایراد دارم یك فرمایش ایشان این است که چرا باید از سایر ممالك زیادتر تعیین شود و حال آنکه در مواد دیگر ذکرشده که آنهائیکه در اطراف شهر هستند می توانند مالیات یك ماهی بدهند و ممکن است بآنها تخفیف داده شود اینها اساساً صحیح است ولی چون این مالیات برای یك مقصود است و تمام اینها برای انجام یك کار است و بهر کس باندازهٔ خود تعلق میگیرد و در موقع خود داخل میشود اینهارا باید یك طوری معین کرد که قابل الاجرا باشد اگر بخواهیم داخل شویم در اینکه یکی یکی از اینهارا برای شهرها معین کنیم بنده میگویم اصلا این مالیات برقرار نخواهد شد و این تفاوت میکند اساس بلدیه کلا باید بر یك مقیاس باشد.

میرزا اسدالله خان - اینجا گفته میشود که ببلدیه های اطراف اجازه داده خواهد شد که اگر تفاوتی در این مواد لازم باشد پیشنهاد کنند مالیات تبریز و طهران و خراسان ورشت نمی تواند تغییر کند ولی از آنطرف شهرهای کوچك که در آنجا هفت تومان به هفت قران در ماه ممکن است تبدیل بیابد که در یك محلی ممکن است از یك چیز هفت تومان گرفت از قبیل طهران و تبریز و خراسان و گیلان وفارس لکن درهمین موضوع مثلا در شهر های نمره دوم نمی شود گرفت و اینکه آقای وزیر فوائد عامه گفتند که در سال در پاریس از درشکه شصت فرانك میگیرند اینرا هم باید ملاحظه نمائید که اولا عده درشکه در آنجا چقدر است و علاوه اغلب این درشکه ها تجملی است و گفته شد که از درشکه های تجملی باید بیشتر گرفت و اینکه بنده عرض میکنم از درشکه های کرایه باید کمتر گرفته شود بملاحظه این است که بعد از این یك مالیات اضافهٔ هم خواهد آمد به مجلس و بآنها تعلق می گیرد پس درخصوص درشکه های کرایه باید ملاحظه نمود دیگر آنکه فرق بین اسب های باری و اسب سواری داده نشده در صورتی که فرق ندارد باید یك میزان بآنها مالیات بست.

مرتضی قلیخان - چون شور کلی فرمودید بشود بنا بر این آقایان وکلاء نباید آن دوماده که اول راپورت نوشته شده منظور دارند دروضع این مالیات کلیهٔ دو ملاحظه شده است یکی ملاحظه تسطیح راهها که اسباب تسهیل شده و یکی ملاحظه ثروت وغنی این دورا که آقایان درنظر داشته باشند میدانند که کالسکه اربابی آنچه صاحبش می دهد برای خودش می دهد و چون ثروت داشته است ما زیاد ننوشته ایم لکن درشکه کرایه ازخودش چیزی نخواهد داد و از ما خواهند گرفت و بما خواهند داد یابو و اسب سواری هم همین حکم را دارد آن یابوئی که یك عرابه باو می بندند همین یك قرانی که باید در ماه بدهند کرایه آنرا که باید یك قران بگیرد یك قران و یك شاهی می گیرد واینرا درحقیقت از امثال ماها خواهند گرفت ولی اسب سواری فقط برای تجمل است و آن مالیاتی که باید بدهند آن کسی که اورا نگاه میدارد ازاول تهیه اورا دیده است واینرا فقط از ثروت خود کم کرده است.

ممتاز الدوله — خیلی از آقایان اجازه خواسته اندولی مذاکره کافی است بطور کلی حالا رای میگیریم برای اینکه ماده بماده شور شود.

نجات — رای لازم نیست گرفته شود.

(ممتاز الدوله سه مرتبه سئوال کرد بنده علت عدم لزوم را بیان کنید بسکوت گذشت.)

ممتاز الدوله - رای میگیریم هر کس رای می دهد که شروع شود به مذاکرات ماده بماده قیام نماید (اکثر قیام نمودند و تصویب شد در این موقع از طرف نایب رئیس ده دقیقه اجازه تنفس داده شد.)

مجدداً پس ازیکربع جلسه درتحت ریاست آقای ممتاز الدوله تشکیل شد.

چون درخصوص اینکه این لایحه یك شور یا دو شور لازم دارد ماده پنجاه ونهم نظامنامه داخلی قرائت شد پس ازآن شروع بقرائت ماده اول لایحه

مالیات نواقل کردند چون برحسب نظامنامه در لوایح راجعه بمالیات محلی یک شور باید بشود و در ماده اولی بقدر کافی مذاکره شده بود نایب رئیس اخذ رای را در ماده اول اظهار داشت لکن بواسطه اهمیت ماده اول در اینکه درست مداقه شود اخذ رای محول بجلسه آتیه گردید.

نایب رئیس - فردا که یکشنبه است مجلس خصوصی تشکیل خواهد شد تمام آقایان باید حاضر باشند.

تقی زاده - بفرمائید که مجلس رسمی است

نایب رئیس - بلی خصوصی است ورسمی است

منتصر السلطان - تکلیف کمیسیون ها چه می شود.

نایب رئیس - کمیسیونها در موقع انعقاد مجلس تعطیل است.

نایب رئیس - مطرح مذاکرات جلسه آتیه بقیه مالیات نواقل بودجه مجلس شورای ملی راپورت کمیسیون بودجه راجع بمخارج ژنرال قونسول اسلامبول ایضاً راپورت کمیسیون بودجه در باب دادن یکصد و پنجاه تومان بحاجی محمدتقی خان راپورت کمیسیون خارجه راجع باصلاحات وزارت خارجه یکنفر از منتخبین کمیسیونی که آقای نواب تقاضا کرده بودند استعفا داده حالا لازم است بجای آن یکنفر انتخاب شود اسامی آقایانی که انتخاب شده اند قرائت میشود (قرائت شد.)

(اظهار شد آقای صدیق حضرت استعفا داده اند)

اسدالله میرزا - بنده هم خیلی کار دارم ولی لازم میدانم که آقای صدیق حضرت قبول کنند (غالب از وکلا اظهار داشتند که آقای صدیق حضرت باید باشد واستعفای خودشانرا مسترد دارند)

نایب رئیس - آقای صدیق حضرت ممکن است قبول فرمائید بواسطه اطلاعاتی که دارید وجود شما در این کمیسیون لازم است.

صدیق حضرت - بنده در دو کمیسیون هستم نمی توانم از عهده برآیم.

نایب رئیس - پس یکنفر انتخاب میکنیم ورقه توزیع نمائید.

(ثانیاً عدهٔ از وکلاء اظهار داشتند که از آقای صدیق حضرت خواهش میکنیم قبول فرمایند).

نایب رئیس - خوب است قبول فرمائید.

صدیق حضرت - بنده موقة قبول میکنم بعد اگر نتوانستم استعفا می دهم.

نایب رئیس - این کمیسیون گمان نمیکنم بیشتر از دو سه جلسه منعقد شود.

افتخار الواعظین - یکنفر کمیسیون عرایض راهم خوب است انتخاب فرمایند.

نایب رئیس - آقای حاجی مصدق الممالک از کمیسیون عرایض استعفا دادند حالا لازم است که از شعبه چهارم یک نفر بجای ایشان انتخاب شود

تقی زاده - آقایان اعضاء شعبه چهارم بعد از ختم مجلس همین جا تشریف داشته باشند تا یکنفر را انتخاب کنیم.

(مجلس یکساعت ازشب گذشته ختم شد)

جلسه ۵۸
صورت مذاکرات یوم سه شنبه هیجدهم شهر صفر المظفر

مجلس سه ساعت و ربع قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله نایب رئیس افتتاح گردید.

خلاصه مذاکرات جلسه گذشته را آقای معاضد الملک قرائت نمودند.

نایب رئیس - ملاحظهٔ در صورت مجلس هست ؟

دکتر علیخان - میخواستم عرض کنم در اینجا نوشته شده است مالیات نمک وحال اینکه امروز گفته شد که مالیات نیست.

نایب رئیس - ایراد دیگری هست آقایان بفرمایند (ایرادی نشد) (امضاء نمودند)

معاضد الملک - میخواستم عرض کنم که بنده از کمیسیون ۱۲ نفری استعفا دادم و دیگر حاضر نخواهم شد اگر لازم است عوض بنده را انتخاب کنند.

نایب رئیس - استعفا باید کتباً داده شود و حالا داخل این مذاکره نمی شویم

نوبری - آن کمیسیون دائمی نبوده دوازده نفر بودند که قرار شد باوزراء مذاکرات نمایند (در اینموقع جناب ذکاء الملک شروع کردند بقرائت لایحه قانونی از مالیات نواقل پس از قرائت ماده اول مذاکره در این باب شد که این مالیات باید عمومیت داده شود یا مختص بطهران باشد یکو چند نفر عقیده بر این داشتند که بیاره ملاحظات باید منحصر بطهران باشد وغالب راعقیده بر این بود که تعمیم باید داده شود بالاخره نایب رئیس اظهار داشتند که مذاکرات کافی است حالا رای میگیریم هر کس تصویب میکند که عمومیت باید داده شود قیام نماید (مجلس با کثریت تصویب کرد) آنگاه شروع بمذاکره در ماده اول گردید پس از جزئی مذاکره نایب رئیس اظهار داشتند در پانزده فقره ماده اول فقره بفقره رای گرفته میشود در این باب بعضی عقیده برای گرفتن در فقرات نداشتند بالاخره گفته شد بموجب نظامنامه داخلی میتوان در فقرات یک ماده هم رای گرفته شده وچون در فقرات این ماده اختلاف آراء است لهذا فقره بفقره رای گرفته میشود

نایب رئیس - رای میگیریم در فقره اول که در راپورت مینویسد ازدرشکه مطلقا در ماه دوازده قران گرفته میشود هر کس تصویب میکند ورقه سفید بیندازد پس از خروج آراء مکشوف شد که چهار نفر ذیل رد کردند.

آقای اسدالله خان - آقای آقاشیخعلی - آقای لسان الحکما - آقای آقا میرزا ابراهیم خان وآقایان بعد تصویب کردند - آقای ذکاء الملک آقای معاضد الملک - آقای معزز الملک - آقای شیبانی - آقای تربیت - آقای دکتر علیخان - آقای سید ابراهیم - آقای نوبری - آقای وکیل الرعایا - آقای هاشم میرزا - آقای منتصر السلطان - آقا شیخ رضا - آقای حاجی آقامجتهد - آقای آدینه محمد خان - آقای وکیل التجار - آقای مرتضی قلیخان - آقای عزالملک - آقای معتمدالتجار - آقای معین الرعایا - آقای ادیب التجار - آقا سید حسین اردبیلی - آقای قوام الاسلام - آقای موتمن الملک - آقا میرزا احمد - آقای ارباب کیخسرو - آقای معاضد السلطنه - آقا سید جلیل آقای فهیم الملک - آقای صدیق حضرت - آقای حسنعلی خان - آقای وحید الملک - آقای تقی زاده آقای میرزا داودخان - آقای متین السلطنه - آقای ابوالقاسم میرزا - آقای اسدالله میرزا - آقای افتخار الواعظین - آقای دکتر اسمعیل خان - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - آقای حاجی شیخعلی - آقای فاتح الملک - آقای سید محمد رضا - آقاسیدحسین کزازی - آقای حاجی میرزارضاخان - آقای حاجی محمد کریم خان - آقای میرزا محمد نجات. ممتاز الدوله - سلیمان میرزا

معاضد الملک - عده حضار ۶۰ نفر ورقه سفید ۴۸ ورقه آبی چهار امتناع هشت بلا فاصله ورقه رای توزیع و شروع باخذ رای در فقره دوم گردید.

نایب رئیس - رای میگیریم بفقره دوم که می نویسد کالسکه ولاند و( ) مطلقاً دوازده قران هر کس تصویب می کند ورقه سفید بیندازد پس از استخراج آراء معلوم شد دو نفر ذیل رد کردند

آقای کاشف - آقای اسدالله خان - آقایان ذیل تصویب کردند آقا سید ابراهیم - آقای هاشم میرزا - آقای وکیل الرعایا - آقای منتصر السلطان - آقای حاجی شیخعلی - آقا آقای دکتر علیخان - آقای آدینه محمدخان - آقای حاجی فاتح الملک - آقای نوبری - آقای حاجی میرزا رضا خان - آقای شیبانی - آقا میرزا ابراهیم خان آقای متین السلطنه - آقای میرزا داودخان - آقای معین الرعایا - آقای معتمد التجار - آقای وحید الملک آقای میرزا محمدنجات - آقای معاضد الملک آقای ذکاء الملک - آقای عزالملک - آقای ممتاز الدوله - آقای تربیت - آقای مؤتمن الملک - آقای ادیب التجار - آقای ارباب کیخسرو - آقای سید حسین اردبیلی - آقای میرزا احمد — آقای صدیق حضرت - آقای فهیم الملک - آقای معاضد السلطنه آقای دکتر اسمعیل خان - آقای شیخ ابراهیم - آقای سلیمان میرزا - آقاسید حسین کزازی - آقای سید محمد رضا - آقای مرتضی قلی خان — آقای شیخ رضا - آقای ابوالقاسم میرزا - آقای اسدالله میرزا آقای افتخار الواعظین - آقای حاجی محمد کریم خان - آقای قوام الاسلام - آقای لسان الحکماء - آقای تقی زاده - آقای حسن علی خان - آقای وکیل التجار آقای سید جلیل

معاضد الملک - عده حضار ۵۹ ورقه سفید ۴۹ ورقه آبی دو امتناع هشت

نایب رئیس - حالا در فقره سیم رای می گیریم

آقاشیخ ابراهیم زنجانی - خوب است در مابقی یکدفعه رای بگیریم

آقای وحیدالملک - در فقره سیم مخالفی نیست خوب بگذریم بماده چهارم رای بگیریم

آقای اسدالله میرزا - صحیح است مخالفی نیست ولی حالا که فقره بفقره رای میگیریم بایستی

درتمام فقرات رأی گرفته شود پس ازجزئی مذاکره قرار باخذرای گردید

نایب رئیس - حالا رای می گیریم دراینکه هر کس تصویب میکند این فقره مسوم رانوشته است چهار چرخه چهارقران ورقه سفید بیندازد. پس از استخراج آراء معلوم شد که اشخاص ذیل رد کردند - آقای سید حسین کزازی . آقای هاشم میرزا . آقای اسدالله میرزا . آقای مؤتمن الملك . آقای کاشف آقای دکتر علیخان . آقای مصدق الممالك . آقایانیکه تصویب کردند . آقای وکیل التجار . آقای حاجی شیخعلی . آقای حاجی آقا . آقای تربیت . آقای آقاشیخ رضا . آقای آقاسید محمد رضا . آقای حسنعلی خان . آقای ابوالقاسم میرزا . آقای افتخارالواعظین . آقای نوبری . آقای وکیل الرعایا آقای تقی زاده . آقای منتصر السلطان . آقای حاجی فاتح الملك . آقای متین السلطنه . آقای صدیق حضرت . آقای ادیب التجار . آقای میرزا داودخان . آقای وحید الملك . آقای سید حسین اردبیلی . آقای قوام الاسلام . آقای فهیم الملك . آقای شیبانی . دکتر اسمعیل خان . آقای معاضد الملك . آقای ممتاز الدوله . آقای سلیمان میرزا آقای شیخ ابراهیم زنجانی . آقای آقا سیدابراهیم آقای میرزا محمد نجات . آقای حاجی محمد کریم خان . آقای مرتضی قلیخان . آقای عزالملك . آقای ذکاء الملك . آقای معین الرعایا . آقای حاجی میرزا رضا خان . آقای میرزا ابراهیم خان . آقای سید جلیل . آقای ارباب کیخسرو . آقای معتمد التجار

معاضدالملک - عده حضار شصت ورقه سفید چهل ورقه آبی هفت امتناع سیزده .

نایب رئیس — فقره سیم که مینویسند چهار چرخه بارکش چهار قران تصویب شد حالا رای میگیریم درفقره چهارم اول خوانده میشود .

(آقای ذکاء الملك فقره چهارم را قرائت کردند پس ازجزئی - مذاکره قرار باخذ رای شد)

نایب رئیس - رای میگیریم درخصوص فقره چهارم ازماده اول که نوشته است دو چرخه بارکشی دوقران وده شاهی هر کس تصویب میکند ورقه سفید بیندازد . پس ازاستخراج آراء معلوم شد که اشخاص ذیل تصویب کردند .

آقای افتخارالواعظین . آقای تربیت . آقای اسدالله میرزا . آقای آقاسید حسین اردبیلی . آقای لسان الحکماء . آقای آقا شیخ رضا . آقای فاتح الملك . آقای تقی زاده . آقای حسنعلی خان آقای سید جلیل . آقای صدیق حضرت . آقای فهیم الملك . آقای نجات . آقای قوام الاسلام . آقای وحید الملك . آقای هاشم میرزا . آقای حاجی آقا آقای نوبری . آقای شیبانی . آقای ممتاز الدوله آقای عزالملك . آقای متین السلطنه . آقای ادیب التجار . آقای ابوالقاسم میرزا . آقای حاجی میرزا رضاخان . آقای میرزا ابراهیم خان . آقای حاجی شیخعلی . آقای منتصر السلطان . آقای ذکاء الملك . آقای دکتر اسمعیل خان . آقای مرتضی خان - آقای وکیل الرعایا . آقای آدینه محمدخان . آقای آقاشیخ ابراهیم خان . آقای آقا سیدحسین کزازی . آقای سلیمان میرزا .

آقای آقاسید ابراهیم . آقای آقا سیدمحمد رضا آقای حاجی محمد کریم خان . آقای معاضدالملك آقای میرزا احمد . آقای وکیل التجار . آقای میرزا داودخان . معاضدالملك - عده حضار پنجاه و نه ورقه سفید چهل وسه ورقه آبی ندارد امتناع شانزده

نایب رئیس - فقره چهارم از ماده اول را هم اکثریت مجلس تصویب کرد حالا شروع میکنیم بمذاکره فقره پنجم .

(ذکاء الملك فقره پنجم را قرائت نمودند آنگاه دراین باب شروع بمذاکرات گردید بالاخره پس از مقداری مذاکره وجزئی اصلاح قرار باخذ رای گردید .)

نایب رئیس - حالا دیگر مذاکرات کافی است رای میگیریم بفقره پنجم که مینویسد: چرخهای دستی سیار برای کسب یکقران هر کس تصویب میکند ورقه سفید بیندازد . (پس ازاستخراج آراء معلوم شد که دونفر دیل رد کردند :

آقای ادیب التجار . آقای لسان الحکماء . آقایان ذیل تصویب کردند . آقای موتمن الملك آقای میرزا داودخان . آقای معین الرعایا . آقای قوام الاسلام - آقای آقا سیدحسین اردبیلی . آقای میرزا احمد . آقای فهیم الملك . آقای سلیمان میرزا . آقای متین السلطنه . آقای تربیت . آقای شیبانی . آقای وحید الملك . آقای صدیق حضرت آقای ارباب کیخسرو . آقای حسینقلیخان . آقای آقاسید جلیل . آقای معاضدالملك . آقای ممتاز الدوله . آقای حاجی محمد کریم خان آقای ذکاء الملك — آقای تقی زاده — آقای فاتح الملك — آقای وکیل الرعایا — آقای نوبری — آقای هاشم میرزا — آقای منتصر السلطان — آقای حاجی آقامجتهد - آقای وزیرزاده - آقای وکیل التجار آقای اسدالله میرزا — آقای آقا شیخعلی — آقای افتخارالواعظین - آقای آقاشیخ رضا - آقای حاجی میرزا رضاخان — آقای آقا سیدمحمدرضا — آقای آقا سیدحسین کزازی — آقای دکتر امیرخان — آقای دکتر اسمعیل خان — آقای آقا شیخ ابراهیم - آقای حاج سیدابراهیم — آقای نجات — آقای مرتضی قلی خان - آقای آدینه محمدخان — آقای مصدق الممالك — آقای عزالملك — آقای حاجی شیخعلی

نایب رئیس — فقره پنجم با کثریت قبول شد وحالا شروع میکنیم بفقره ششم (ذکاء الملك فقره ششم را قرائت کردند پس از مذاکره موافق صورت ذیل اخذ رای شد .)

نایب رئیس — رای میگیریم براپورت کمیسیون که نوشته است اتومبیل پنج تومان هر کس موافق است ورقه سفید خواهد انداخت (پس از استخراج آراء سیزده نفر رد کردند .)

اسامی رد کنندگان اسدالله میرزا — ممتاز الدوله — حاجی فاتح الملك — دکتر امیرخان آقاسید حسین اردبیلی — حاجی شیخعلی — دکتر اسمعیل خان — آقاشیخ علی — آدینه محمد خان معاضد الملك - کاشف — مصدق الممالك - مؤتمن الملك

اسامی تصویب کنندگان — حاجی سید ابراهیم — مرتضی قلیخان نوبری — معین الرعایا آقاشیخ رضا - متین السلطنه — میرزا محمدعلیخان میرزا داودخان — نجات — حاجی محمد کریمخان معزز الملك — شیبانی — آقا سید محمدرضا — لسان الحکماء — معاضد السلطنه — سیدجلیل — حسنعلیخان - عزالملك — وکیل التجار - وحید الملك ادیب التجار — معتمد التجار — قوام الاسلام - صدیق حضرت فهیم الملك - میرزا احمد — ارباب کیخسرو تقی زاده - وکیل الرعایا - هاشم میرزا - منتصر السلطان حاجی آقا — ابوالقاسم میرزا - حاجی میرزا رضاخان افتخار الواعظین - سلیمان میرزا - آقا شیخ ابراهیم معاضد الملك - عده حضار ۶۰ ورقه سفید ۳۸ ورقه آبی ۱۳ امتناع ۹

نایب رئیس - پس فقره شش که مینویسد اتومبیل پنج تومان با کثریت تصویب شد .

(فقره هفتم واگون اتومبیل سه تومان)

(ذکاء الملك فقره هفتم را قرائت کردند بلافاصله رای گرفته شد .)

نایب رئیس - رای میگیریم هر کس فقره هفتم از ماده اول را که نوشته است واگون اتومبیل سه تومان تصدیق میکند ورقه سفید خواهد انداخت .

رد کننده - حاجی محمداسمعیل کاشف

تصویب کنندهها - ذکاء الملك - وکیل الرعایا وکیل التجار - نوبری - حاجی فاتح الملك - ادیب التجار حاجی آقا - آقاشیخعلی - آقاسیدحسین اردبیلی - میرزا احمد - اسدالله میرزا - سیدمحمدرضا معاضد السلطنه صدیق حضرت - معزز الملك - شیبانی - موتمن الملك فهیم الملك - قوام الاسلام - افتخار الواعظین - معین الرعایا معاضد الملك - تقی زاده - محمدهاشم میرزا - وحید الملك لسان الحکماء - حسنعلیخان - ارباب کیخسرو - آقاسید جلیل - حاجی محمد کریمخان - نجات - حاجی سیدابراهیم میرزا داودخان - تربیت - عزالملك - متین السلطنه - ممتاز الدوله - آقاشیخ رضا - منتصر السلطان - حاجی مصدق الممالك - سلیمان میرزا - حاجی میرزا رضاخان - ابوالقاسم میرزا - آدینه محمدخان - مرتضی قلیخان - وزیر زاده معتمد التجار - آقا شیخ ابراهیم

معاضدالملك - عدهٔ حضار [۵۹] ورقه سفید (۴۸) ورقه آبی (۱) امتناع (۱۰)

نایب رئیس - پس موافق تصدیق کمیسیون مجلس با کثریت قبول کرد .

(فقره هشتم گاری یکتومان)

(ذکاء الملك فقره هشتم ازماده اول را قرائت کردند پس از جزئی مذاکره رای گرفته شد)

نایب رئیس - رای میگیریم بجزء هشتم که مینویسد یك تومان کسانیکه تصویب میکنند ورقه سفید خواهند انداخت .

رد کننده ها : مصدق الممالك — حاجی محمد اسمعیل کاشف — دکتر امیرخان

تصویب کننده ها : شیخ ابراهیم — ادیب التجار — آقا سید حسین اردبیلی - معتمد التجار معین الرعایا — وکیل الرعایا - هاشم میرزا - متین السلطنه - میرزا داود خان — وکیل التجار - وحید الملك - حاجی فاتح الملك - آقاسید لیل - ارباب کیخسرو - صدیق حضرت - حسنعلیخان - مؤتمن الملك - مساوات - میرزا احمد - فهیم الملك - حاجی

میرزا رضا خان - لسان الحکماء - ابوالقاسم میرزا وزیرزاده - اسدالله میرزا افتخارالواعظین مرتضی قلی‌خان - آقاشیخ‌رضانجات - میرزا ابراهیم خان حاجی سید ابراهیم - عزالملك — شیبانی - حاجی شیخعلی - معززالملك - معاضدالملك - معاضدالسلطنه نوبری - تقی‌زاده - منتصرالسلطان - قوام الاسلام حاجی‌آقا - سلیمان میرزا - حاجی‌محمدکریم خان ذکاءالملك - آدینه محمد خان - ممتازالدوله

نایب‌رئیس - جزء هشتم درباب کاری به اکثریت قبول شد.

معاضدالملک عدهٔ حضار (۵۸) ورقه سفید (٤۷) ورقه آبی (۳) امتناع (۸)

(فقره نهم دو چرخه سواری پنج قران

(ذکاءالملك‌فقره نهم از ماده اول را قرائت کردند پس‌از قدری مذاکره رأی گرفته شد

نایب‌رئیس - رای میگیریم بجزء نهم که نوشته است دوچرخه سواری ۵ قران کسانیکه تصویب میکنند ورقه سفید خواهندانداخت

رد کننده - مؤتمن الملك

تصویب کنندهها : نوبری - وکیل التجار — سید حسین‌اردبیلی - وکیل الرعایا - متین السلطنه میرزاداودخان - معین الرعایا - ادیب التجار - آقا سید جلیل - وحیدالملك - تقی‌زاده - حسنعلی خان ارباب کیخسرو - معاضد السلطنه - صدیق حضرت فهیم الملك - میرزا احمد - قوام‌الاسلام - منتصر السلطان - شیخ ابراهیم - سلیمان میرزا - میرزا محمد - حاجی‌محمد کریم خان - آدینه محمد خان شیخ رضاحاجی‌شیخ‌علی - لسان الحکماء - عزالملك هاشم میرزا - وزیر زاده - میرزا ابراهیم خان - اسدالله میرزا - ممتاز الدوله - شیخ‌علی - مساوات مرتضی قلی‌خان - حاجی‌آقا - تربیت - معزز الملك شیبانی - ذکاء الملك - معاضد الملك

معاضدالملك — عده حضار (۵۸) ورقه سفید (٤٤) ورقه آبی (۱) امتناع (۱۳)

نایب رئیس - جزء نهم‌از ماده‌اول‌با کثریت قبول شد

(فقره دهم ولوسپیت دوقران)

(ذکاءالملك فقره دهم را قرائت کردندپس‌از مذاکرات رای‌گرفته شد)

نایب رئیس - رای می گیریم بفقره دهم که می نویسدولوسپیت دو قران هر کس تصویب‌میکند ورقه سفید خواهد انداخت

رد کنندهها : دکتر امیر خان - دکتر اسمعیل خان - اسدالله میرزا

تصویب کنندهها : معتمد التجار - سید حسین اردبیلی - سلیمان میرزا — لسان الحکماء - آقا شیخ علی — حاجی‌شیخ علی - عزالملك - شیبانی — تربیت - شیخ‌رضا — آدینه محمد خان - مرتضی قلی‌خان حاجی محمدکریم خان - نجات - حاجی سید ابراهیم - مساوات - شیخ ابراهیم - ابوالقاسم میرزا - تقی‌زاده — وحیدالملك - حسنعلی خان - فاتح‌الملك‌سیدجلیل - میرزا داودخان - معاضد السلطنه - نوبری - ارباب کیخسرو - فهیم‌الملك - معین الرعایا - صدیق‌حضرت میرزااحمد قوام‌الاسلام - موتمن الملك - ذکاء الملك - معززالملك - ادیب التجار - حاجی میرزا رضا خان - معاضدالملك - ممتازالدوله — منتصر السلطان - وکیل الرعایا - هاشم میرزا - وکیل التجار

معاضدالملک - عده حضار۵۸ ورقه‌سفید (٤۳) ورقه آبی (۳)امتناع (۱۲)

نایب رئیس - جزء دهم‌ازماده اول‌با کثریت قبول شد

(فقره یازدهم ولوسپیت بخاری پنجقران)

(ذکاءالملك فقره یازدهم را قرائت کردند پس ازمذاکرات کافی رأی گرفته‌شد

نایب رئیس — رأی میگیریم ولی‌جمعی‌از آقایان تقاضا کرده‌اندکه رأی مخفی گرفته شود به موجب ماده (۹۰) نظامنامه داخلی‌مجلس (ماده ۹۰ را معاضدالملك قرائت کردند)

(اسامی اشخاصی که تقاضای‌رأی مخفی‌نمودند)

حاجی محمد اسمعیل - آقاشیخ‌محمد خیابانی محمد اسمعیل هشترودی - معتمدالتجار - داود علی آبادی - معین‌الرعایا - ادیب التجار - سید حسین اردبیلی - وحیدالملك - محمد هاشم قاجار - فاتح الملك - نوبری - محمداسمعیل‌متین‌السلطنه - قوام الاسلام - آقاشیخعلی - وکیل‌التجار

نایب رئیس - مطابق نظامنامه وقتی که ۱۵ نفر تقاضای رأی‌مخفی کردند بایدرای مخفی گرفته‌شود حالا رای می گیریم بفقره یازدهم که نوشته است‌ولوسپیت بخاری پنج‌قران هر کس‌موافق است مهره سفیدخواهد انداخت

(نتیجه آراء)

عده حضار (۵۹) مهره سفید (٤۰)مهره‌سیاه (۱۱) امتناع (۸)

نایب رئیس - جزء (۱۱) از ماده اول تصویب شد

موتمن الملك - خواهش می کنم که اسامی اشخاصی‌که تقاضای رأی مخفی کرده‌اند بفرمائیددر روزنامه درج بکنند

نایب رئیس - مسلم است باید در روزنامه درج شود

حسنعلی خان - خواهش می کنم که این اشخاص تقاضای خودرا مسترد دارند زیرا که ملت می خواهند بفهمند که کدام یك ازوکلاشان‌در کدام یك ازاین فقرات مالیات رای داده‌اند

نایب رئیس - ده دقیقه تنفس وبعداز تنفس مجلس سری خواهد بود وجلسه آتیه چون‌روزپنج شنبه اربعین است وتعطیل عمومی است‌لهذا عوض پنجشنبه فردامجلس علنی‌منعقدخواهد بود مذاکرات فردا بقیه همین مالیات نواقل است وباقی موضوع مطابق است با همان دستوریکه چند روز است آقایان یادداشت کرده‌اند

(مجلس بیست دقیقه قبل‌ازغروب ختم‌شد)

صورت‌مذاکرات‌یوم‌چهارم‌شنبه نوزدهم‌صفرالمظفر ۱۳۲۸

مجلس دوساعت وچهل دقیقه قبل از غروب در تحت ریاست آقای ممتازالدوله منعقد گردید خلاصه مذاکرات‌جلسه گذشته‌را معاضدالملك قرائت نمودند.

نایب‌رئیس - ملاحظه‌هست؟ بفرمائید.

دکتر علیخان - میخواستم‌عرض کنم‌روز گذشته مجلس سه ساعت و نیم تشکیل نشد سه ساعت قبل ازغروب منعقد گردید.

نایب‌رئیس - دیروز سه‌ساعت‌ونیم قبل‌ازغروب شروع‌شد ولی امروز گویا دوساعت ونیم کمتر افتتاح شد بواسطه‌دیر آمدن خواهشی‌از آقایان‌وکلاء دارم که‌سر وقت حاضر شوند اسباب تضییع وقت دیگران نشود. دیروز امروز که‌بواسطه عدم کفایت عده‌تأخیر در رسمیت دادن‌مجلس شد.

آقاسیدحسین‌اردبیلی - دراینجا یاد داشت شده است که‌برای فقره یازدهم تقاضای رأی‌مخفی‌شد واین میفهماند که فقط برای آن‌جزءبودو حال اینکه ازبرای سایر مواد هم‌بوده است‌نه‌از برای آن‌تنها.

نایب‌رئیس - بنده عقیده‌ام اینست که اسامی اشخاصیکه این‌تقاضا را کردنددر صورت مجلس‌نوشته شده (جمعی گفتند بایدنوشته‌شود.)

ادیب‌التجار - بنده عرض‌دارم در آنمطلبی که فرمودید وکلاء دیر حاضر میشوند واین‌نطق سرکار را در روزنامه مینویسند و این برای آنهائیکه حاضر میشوند خوب‌نیست باید طوردیگر بفرمائید که معلوم شود کدام یك‌دیر حاضرمیشوند.

نایب‌رئیس - دستور امروز همانطور است که روز گذشته گفته‌شد اول‌بقیه مالیات نواقل ولی قبل‌از آن‌یك لایحه هست‌ازوزارت امورخارجه راجع‌بخرج ژنرال قونسول چون‌ازوزارت خارجه خواهشی کردند که این مسئله زود بگذرد برای اینکه رفتن ژنرال قونسول اهمیت دارد لهذا اورا مقدم میداریم.

تقی‌زاده - اینمسئله جزءدستور جلسه‌آتیه‌است

نایب‌رئیس - جزءدستور امروز هم‌هست(گفته شد راپورت کمیسیون بودجه در باب مخارج ژنرال قونسول‌اسلامبول خوانده‌شود.)

(معزز الملك راپورت کمیسیون بودجه را قرائت‌نمودند.)

حاجی‌میرزارضاخان - بطوریکه در کمیسیون بودجه هم عرض کردم برای مامورین خارجه اشلی معین یك مقیاسی لازم است چنانچه درسایر دول هم رسم است باید یك ترتیبی معلوم شود که بهمان‌ترتیب‌مأمورین‌فرستاده‌شودفرض علت اینکه ازبرای اسلامبول اینقدر عجله میکنند وحال آنکه ازبرای بعضی ازجاها خیلی لازم‌است‌فرستاده شود مثلا بهادسا نفرستادند ولی باسلامبول میرود

نایب‌رئیس - این‌یك‌مطلبی‌است که‌شما میتوانید یکروز سئوال کنید یا استیضاح بخواهید یا در مجلس‌مذاکره کنید واین یك‌چیزی‌است که ازوزارت خارجه آمده باید بگذرد.

تقی‌زاده — بنده خواهش میکنم که دراین باب زیاد مباحثه نشود قیمت وقت‌را بدانند ازبرای صد و پنجاه تومان اینقدر مذاکره نکنیم امیدوارم برای بودجه سال‌آتیه ترتیبی داده شود که‌اینجور چیزها بمجلس نیاید و درهیچ جا رسم نیست که از برای صدتومان صدوپنجاه تومان صحبت کنند.

ادیب‌التجار — بنده موافقم.

متین‌السلطنه — بنده هم موافقم.

وکیل‌التجار — بنده اصلا آمدن این را بمجلس تصویب نمیکنم این‌معلوم است که بایدمامور